

Analýza rizik ochrany kulturních památek v okolí města Považská Bystrica

Marianna Uhláriková

Bakalářská práce
2012



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav krizového řízení

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marianna UHLÁRIKOVÁ**
Osobní číslo: **L090423**
Studijní program: **B 3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor: **Ovládání rizik**

Téma práce: **Analýza rizik ochrany kulturních památek v okolí města Považská Bystrica**

Zásady pro vypracování:

1. Analyzujte současný stav ochrany kulturních památek v okolí města Považská Bystrica
2. Uveďte a analyzujte možná rizika v případě ohrožení kulturních památek
3. Navrhněte možnosti a opatření ochrany kulturních památek v městě a jeho okolí



Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] HÁJEK, Tomáš. Zánik a vznik památkových péčí. Filozofie památkové péče. Nakladatelství Epocha, Praha 2005. ISBN 80-86328-71-6.

[2] Správa skupiny európskych expertov. Národná správa o kultúrnej politike Slovenskej Republiky. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2003. ISBN 80-968317-1-2.

[3] PEK, Tomáš. Financování, údržba a obnova památek. Prostředí a souvislosti. Praha Oeconomica 2007. ISBN 978-80-245-1309-6

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

RNDr. Zdeněk Šafařík, Ph.D.

Ústav krizového řízení

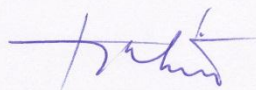
Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

11. května 2012

V Uherském Hradišti dne 22. února 2012



prof. Ing. Josef Polášek, Ph.D.
děkan



prof. Ing. Dušan Vřtár, CSc.
ředitel ústavu


Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v archivu Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval/a samostatně a použitou literaturu jsem citoval/a. V případě publikace výsledků budu uveden/a jako spoluautor/ka;
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti dne 4.5.2012


.....
podpis studenta/ky

ABSTRAKT

V práci je obsiahnutá problematika ochrany kultúrnych pamiatok na Slovensku. Predmetom je priblíženie práv a povinností jednotlivých orgánov, ktoré spolu navzájom spolupracujú pri výkone ochrany pamiatok. Práca pozostáva z poznatkov obsiahnutých v zákone, nadobudnutých vedomostí za pomoci personálu z Krajského pamiatkového úradu v Trenčíne a z Mestského úradu v Považskej Bystrici. Taktiež si práca vyžiadala osobný prieskum a fotografické zdokumentovanie jednotlivých kultúrnych pamiatok, pri ktorom bola možnosť zistiť v akom stave sa pamiatky nachádzajú.

Kľúčové slová:

Kultúrne pamiatky, riziko, stav pamiatok

ABSTRACT

This thesis includes the issue of cultural monuments protection in Slovakia. The object of this thesis is a closer look on the rights and obligations of different authorities which cooperate with each other in carrying out protection of monuments. The thesis consists of the information contained in the law, the information acquired with help of staff from the Monuments Board of the Slovak Republic in Trenčín and the City of Považska Bystrica. Moreover, it was necessary to do a personal survey and photographic documentation of particular cultural monuments, where there was a chance to see the conditions in which the monuments are today.

Keywords:

Cultural monuments, risk, conditions of monuments

PodĎakovanie v tejto práci patrí ľuďom, ktorí boli ochotní poskytnúť informácie potrebné na vypracovanie zadanej bakalárskej práce. VĎaka patrí Márii Ružôňovej z Krajského pamiatkového úradu v Trenčíne, Márii Zábojníkovej z Mestského úradu v Považskej Bystrici, konzultantovi a školiteľovi bakalárskej práce RNDr. Zdeňkovi Šafárikovi, Ph. D.

Prehlasujem, že odovzdaná bakalárska práca a verzia elektronická nahraná do IS STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČASŤ.....	10
1 OCHRANA KULTÚRNYCH PAMIATOK MINISTERSTVOM KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.....	11
1.1 PRIORITY.....	12
1.2 LEGISLATÍVA.....	13
1.3 FINANCOVANIE OBNOVY A REŠTAUROVANIA NÁRODNÝCH KULTÚRNYCH PAMIATOK.....	14
1.4 PORADNÉ ORGÁNY.....	15
1.5 PAMIATKOVÁ INŠPEKCIA.....	17
2 OCHRANA KULTÚRNYCH PAMIATOK VYKONÁVANÁ PAMIATKOVÝM ÚRADOM SLOVENSKEJ REPUBLIKY.....	18
2.1 PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY.....	18
2.2 KRAJSKÉ PAMIATKOVÉ ÚRADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.....	19
2.3 KATEGORIZÁCIA A EVIDENCIA KULTÚRNYCH PAMIATOK.....	21
2.4 PAMIATKOVÝ FOND.....	22
2.5 TECHNICKÝ STAV A VLASTNÍCKE FORMY PAMIATOK.....	25
II PRAKTICKÁ ČASŤ.....	27
3 SÚČASNÝ STAV KULTÚRNYCH PAMIATOK V OKOLÍ MESTA POVAŽSKÁ BYSTRICA.....	28
3.1 OKRES POVAŽSKÁ BYSTRICA A OKOLITÉ OBCE.....	28
3.1.1 Prvá oblasť – Považská Bystrica, Orlové, Považské Podhradie, Považská Teplá, Plevník-Drienové.....	28
3.1.1.1 Považská Bystrica.....	28
3.1.1.2 Orlové.....	34
3.1.1.3 Považské Podhradie.....	35
3.1.1.4 Považská Teplá.....	38
3.1.1.5 Plevník-Drienové.....	39
3.1.2 Druhá oblasť – Udiča, Vrchteplá, Domaniža, Prečín, Pružina, Briestenné, Podskalie.....	41
3.1.2.1 Udiča.....	41
3.1.2.2 Vrchteplá.....	44
3.1.2.3 Domaniža.....	45
3.1.2.4 Prečín.....	50
3.1.2.5 Pružina.....	52
3.1.2.6 Briestenné.....	55
3.1.2.7 Podskalie.....	56
3.1.3 Tretia oblasť – Jasenica, Papradno, Dolný Lieskov, Horný Lieskov, Dolná Maríková, Bodiná, Hatné.....	58
3.1.3.1 Jasenica.....	58
3.1.3.2 Papradno.....	60
3.1.3.3 Dolný Lieskov.....	62
3.1.3.4 Horný Lieskov.....	64
3.1.3.5 Dolná Maríková.....	66

3.1.3.6	Bodiná.....	68
3.1.3.7	Hatné.....	69
4	SÚČASNÝ STAV PAMIATOK V OKOLÍ MESTA POVAŽSKÁ BYSTRICA	71
5	ANALÝZA RIZÍK OHROZUJÚCE KULTÚRNE PAMIATKY	74
5.1	OHROZUJÚCE FAKTORY.....	74
5.2	ANALÝZA OHROZENIA KULTÚRNYCH PAMIATOK.....	76
	ZÁVER	81
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	82
	ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK.....	86
	ZOZNAM OBRÁZKOV	87
	ZOZNAM TABULIEK	89
	ZOZNAM GRAFOV	90

ÚVOD

Kultúrne pamiatky sú naším dedičstvom po našich predkoch, ktoré nám tu zanechali svojím pôsobením a spôsobom života. Väčšinou si v tomto rýchlom a uponáhľanom svete ani neuvedomujeme históriu nášho okolia. Okolie z minulosti si môžeme pripomenúť pomocou archívnych fotiek alebo pohľadníc a trošku si vizuálne priblížiť vtedajšiu situáciu. Jednotlivé pamiatky, ako sú napríklad hrady, budovy, kostoly, kaštiele, majú bohatú históriu, ktorá je tvorená mnohými udalosťami – množstvo vystriedaných panovníkov, vlastníkov, udalostí ohrozujúcich ich existenciu (rozsiahle požiare, obdobie nepokojov, ...). Každá jedna historická časť alebo pamiatka predstavuje časť našej histórie a navzájom sa dopĺňajú a vytvárajú príbeh. Ochrana kultúrneho dedičstva je dôležitá, pretože prináša krajine alebo danému okoliu korene histórie.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 OCHRANA KULTÚRNYCH PAMIATOK MINISTERSTVOM KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ochrana kultúrnych pamiatok krajiny je veľmi dôležitá, vzhľadom na zachovanie a spoznávanie kultúrneho dedičstva obyvateľmi krajiny, prípadne zahraničnými turistami. Slovenská republika sa riadi stanovenými zákonmi a normami, ktoré sú určené na ochranu pamiatkového fondu krajiny.

Na efektívnejšie uskutočňovanie ochrany a reštaurovania pamiatok usmerňuje **zákon NR SR č.49/2002 o ochrane pamiatkového fondu (v znení zákona NR SR č. 479/2005 Z. z.), ktorý bol schválený 19. 12. 2001 s účinnosťou od 1. apríla 2002**, ktorý priniesol niekoľko zmien do filozofie ochrany pamiatok na Slovensku. S účinnosťou tohto zákona sa zmenili kompetencie pamiatkových orgánov, ktoré v minulosti plnili úlohu poradných inštitúcií úradov štátnej správy. V podstate pamiatkové orgány mali široké kompetencie avšak nebolo im umožnené rozhodovanie o osude kultúrnych pamiatok. Zo zákona vyplynul vznik novej pamiatkovej organizácie – **Pamiatkový úrad Slovenskej republiky**, z právneho hľadiska nadobudol rozhodovaciu právomoc a stal sa súčasťou špecializovanej štátnej správy. [4]

Starostlivosť o kultúrne dedičstvo na Slovensku nebola vždy tak rozšírená, ako v súčasnosti. Uskutočnilo sa pár zmien, čo sa týka ochrany kultúrnych pamiatok, vznikom spomínaného zákona a pamiatkového úradu Slovenskej republiky.

„V roku 1951 vzniká Pamiatkový ústav a v roku 1958 bol prijatý prvý špeciálny zákon o kultúrnych pamiatkach. Úlohou ústavu v dobe jeho vzniku bolo najmä dopracovanie štátneho zoznamu kultúrnych pamiatok a spracovanie Súpisu pamiatok na Slovensku, ktorý bol publikovaný v šesťdesiatych rokoch. V roku 1987 bol prijatý zákon č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti. V decembri 2001 prijala Národná rada SR zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, ktorý prináša rad organizačných, metodických a terminologických zmien, najmä však zriaďuje špecializovanú štátnu správu na úseku ochrany pamiatkového fondu, ktorú okrem Ministerstva kultúry SR ako ústredného orgánu štátnej správy tvorí Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „pamiatkový úrad“) a krajské pamiatkové úrady.“ [5]

Ministerstvo ako ústredný orgán na ochranu pamiatkového fondu najmä:

- spracováva plány na zabezpečenie prevencie ochrany pamiatkového fondu a rozhoduje o dôležitých smeroch a stratégiach na ochranu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území,
- predkladá koncepčné návrhy a odporúčania na riešenie hlavných otázok na záchranu, užívania, obnovy a prezentácie pamiatkového fondu vláde Slovenskej republiky,
- koordinuje činnosti pamiatkového úradu,
- vykonáva kontrolu a usmerňuje výkon štátnej správy na úseku pamiatkového fondu,
- prostredníctvom poradného orgánu, pamiatkovej inšpekcie, vykonáva štátny dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu,
- preveruje rozhodnutia pamiatkového úradu, ktoré boli vydané v správnom kraji,
- tvorí podmienky grantového a viaczdrojového systému financovania zachovania, záchranu a renovácie kultúrnych pamiatok. [5]

1.1 Priority

Medzi priority Ministerstva kultúry a cestovného ruchu SR za úmyslom skvalitnenia a zlepšenia stavu ochrany, obnovy, využívania a prezentácie pamiatkového fondu sú najmä nižšie uvedené ciele:

- *Vytvorenie priaznivého legislatívneho prostredia uplatňovaním zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení zákona č. 479/2005 Z. z. a zákona č. 208/2009 Z. z., ako aj v rámci zmien v legislatíve ú územnom plánovaní, stavebnom poriadku, v rámci daňových zvýhodnení a pod.*
- *Preradenie ochrany pamiatkového fondu z hľadiska celospoločenských záujmov z pozície ekonomickej nadstavby do pozície ekonomickej základne ako rozvojového potenciálu cestovného ruchu, služieb, atraktívneho bytového fondu atď. s priaznivým dopadom na rozvoj zamestnanosti najmä v oblasti malého a stredného podnikania.*

- *Zmena reštrikčného modelu ochrany pamiatok na model motivačno-rozvojový najmä systémom úľav poskytovaných vlastníkom pamiatkových objektov a účinným podporným programom v rámci fondov na poskytovanie príspevkov najmä z programu Obnovme si svoj dom, ako aj prípravou systému viacdrojového financovania záchrany a obnovy pamiatkového fondu.*
- *Skvalitnenie odborného zabezpečovania a výkonu štátnej správy v oblasti ochrany pamiatkového fondu pôsobením orgánov špecializovanej štátnej správy (Pamiatkový úrad SR a krajské pamiatkové úrady SR).*
- *Skvalitnenie vedeckej, technickej a technologickej úrovne plnenia úloh identifikácie, evidencie, dokumentácie, ochrany a prezentácie pamiatkového fondu s dôrazom na uplatnenie modernej výpočtovej a informačnej techniky.*
- *Zintenzívnenie spolupráce so zahraničím a s medzinárodnými vládnymi i mimovládnymi organizáciami s dôrazom na pôsobenie v organizačných štruktúrach európskych inštitúcií (Rada Európy), UNESCO, ICOMOS a pod. vrátane ratifikácie medzinárodných dokumentov a dohôrov platných v oblasti ochrany pamiatkového fondu a kultúrneho dedičstva.*
- *Skvalitnenie školskej a mimoškolskej výchovy a vzdelávania s cieľom upevňovania vzťahu najmä mladej generácie ku kultúrnym hodnotám minulosti, zlepšenie úrovne informačnej, propagačnej a publikačnej činnosti so zameraním na záchranu a prezentáciu pamiatkového fondu. [6]*

1.2 Legislatíva

Zákony (právne predpisy v oblasti ochrany pamiatok):

- *Deklarácia NRSR o ochrane kultúrneho dedičstva č.91/2001 Z. z.*
- *Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení zákona č. 479/2005 Z. z. a zákona č. 208/2009 Z. z.*
- *Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 200/1994 Z. z. o komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov.*
- *Vyhláška č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu. [7]*

Medzinárodné dohovory:

V oblasti ochrany pamiatkového fondu sú pre Slovenskú republiku tieto medzinárodné dohovory:

- *Dohovor na ochranu kultúrnych statkov za ozbrojeného konfliktu – UNESCO, Haag, 1954 (Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 15/1980 Zb.)*
- *Dohovor o opatreniach zákazu a zamedzenia nedovoleného dovozu, vývozu a prevozu vlastníctva kultúrnych statkov – UNESCO, Paríž, 1970 (Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 15/1980 Zb.)*
- *Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva – UNESCO, Paríž, 1972 (oznámenie č. 159/1991 Zb.)*
 - *Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva*
 - *Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy*
 - *Dohovor UNESCO o ochrane kultúrneho dedičstva pod vodou [8]*

1.3 Financovanie obnovy a reštaurovania národných kultúrnych pamiatok

Financovanie obnovy a reštaurovanie kultúrnych pamiatok je veľmi náročná, vysoko nákladná a v mnohých prípadoch aj dlhodobá záležitosť. Taktiež aj údržba spojená s prevádzkovaním kultúrnej pamiatky nie je ľahká záležitosť. Starostlivosť o kultúrnu pamiatku by mala prebiehať v pravidelných časových intervaloch, aby nenastala situácia zanedbania starostlivosti o kultúrnu pamiatku. Pri nepravidelnej starostlivosti je pravdepodobné, že náklady sa vyšplhajú do vyšších súm, pretože pamiatka časom viac spustne a tým pádom si vyžiada zvýšené náklady na opravu poškodených častí. Dôvodom schátrania býva aj v mnohých prípadoch nedostatok financií vlastníka na prevádzkovanie kultúrnej pamiatky. Avšak vlastník má možnosť túto situáciu vyriešiť rôznymi cestami, ktoré sú uvedené v zákone č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, ako je napríklad požiadanie obce, prípadne mesta alebo Ministerstva kultúry a cestovného ruchu Slovenskej republiky o dotáciu. [9]

Pomoc štátu

Každý vlastník má právo požiadať o finančnú výpomoc štátu na obnovu a reštaurovanie národných kultúrnych pamiatok. Existuje program: Obnovme si svoj dom, ktorý je však určený na projekty vypracované podľa výnosov Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len ministerstvo). Ministerstvo rozhodne o možnom udelení dotácií za pôsobenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky metodickými pokynmi príslušného programu na daný rok. [9]

Okrem spomínanej pomoci štátu sa finančné prostriedky dajú získať aj inými cestami ako sú:

- *Štrukturálne fondy (Regionálny operačný program),*
- *Nadácie a fondy,*
- *Možnosť dotácií z rozpočtu samosprávnych krajov,*
- *Program EÚ „Kultúra“.* [23]

Štátna pomoc môže mať aj podobu nefinančného charakteru a to v podobe bezplatného poskytnutia odbornej a metodickej pomoci vo veciach, ktoré sú spojené s národnou kultúrnou pamiatkou. [9]

1.4 Poradné orgány

Poradný orgán je veľmi dôležitý článok pri rozhodovaní o veciach súvisiacich s kultúrnymi pamiatkami. Každý jeden poradný orgán má svoju špecializáciu, na základe ktorej vykonáva rozhodnutia o pamiatke.

Pamiatková rada

- ❖ Vykonáva úlohu odborného a iniciatívneho poradcu vo forme poradného orgánu pre orgány ministerstva v základných a zásadných otázkach na zaštitenie ochrany pamiatkového fondu.
- ❖ Prijíma návrhy a uznesenia s odporúčaniami pre ministerstvo ako rozvíjať, ochraňovať, obnovovať, využívať a reprezentovať pamiatkový fond. [14]

Archeologická rada

- ❖ Má kompetencie spĺňať odborného poradcu a koordinačného orgánu v otázkach týkajúcich sa archeológie, ako sú archeologické výskumy, náleziská a nálezy.
- ❖ Pôsobnosť archeologickej rady spočíva v prijímaní uznesení s odporúčacím charakterom pre ministerstvo s kladenou pozornosťou na rozvoj záchrany, zužitkovania a prezentácie archeologického dedičstva. [15]

Komisia na overovanie osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkových výskumov

- ❖ Je odborný orgán ministerstva, preveruje a vykonáva overovanie osobitnej odbornej spôsobilosti fyzických osôb na uskutočnenie pamiatkového výskumu.
- ❖ Prijíma uznesenia o návrhoch na vydanie osvedčenia o odbornej spôsobilosti žiadateľom, ktorí splnili zákonom dané kritéria. [16]

Komisia na koordináciu úloh ochrany lokalít svetového kultúrneho dedičstva

- ❖ Slúži ako medzirezortný, poradný, konzultačný, iniciatívny a koordinačný orgán ministra kultúry Slovenskej republiky pri rozhodovaní nad zásadnými úlohami ochrany a zabezpečení lokalít svetového kultúrneho dedičstva štátu Slovenská republika, ktoré sú evidované v Zozname svetového dedičstva.
- ❖ Pozornosť je zameraná na zachovalosť, renováciu, užívanie a prezentovanie svetového dedičstva. Komisia prijíma odporúčacie správy, ktoré ministerstvo aplikuje vo svojej činnosti. Na základe charakteru správy a opatrení ich ministerstvo predkladá na rokovanie vlády SR. [17]

1.5 Pamiatková inšpekcia

„Pamiatková inšpekcia je organizačný útvar, prostredníctvom ktorého ministerstvo kultúry vykonáva ústredný štátny dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu (§ 4 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu).“ [10]

Úlohy pamiatkovej inšpekcie:

- **Dozerá** ako príslušné orgány ochrany pamiatkového fondu vykonávajú ustanovenia zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu a všeobecne záväzných predpisov vydaných na jeho vykonanie,
 - ako vlastníci kultúrnych pamiatok, právnické osoby a fyzické osoby dodržiavajú všeobecne záväzné predpisy a ako plnia rozhodnutia orgánov na ochranu pamiatkového fondu,
- **dohliada** na stav kultúrnych pamiatok a na dodržiavanie podmienok ochrany kultúrnych pamiatok a pamiatkových území a
- **ukladá** orgánom na ochranu pamiatkového fondu prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov zistených pri výkone dohľadu,
- **kontroluje** plnenie opatrení prijatých na odstránenie nedostatkov. [10]

2 OCHRANA KULTÚRNYCH PAMIATOK VYKONÁVANÁ PAMIATKOVÝM ÚRADOM SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „pamiatkový úrad“) ako organizácia vyplynula zo zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, ktorá nadobudla rozhodovaciu právomoc a stala sa súčasťou špecializovanej štátnej správy. Vykonáva štátny dohľad nad dodržiavaním ustanoveného zákona a záväzne právnych predpisov, dozerá na dodržovanie ustanovených rozhodnutí a taktiež má v kompetencii aby vydala rozhodnutia na odstránenie nedostatkov. [5]

Pamiatkový úrad je právnická osoba a má sídlo v hlavnom meste Slovenskej republiky, ktorým je Bratislava. Predstavuje rozpočtovú organizáciu štátu a bola zriadená na výkon špecializovanej štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu. Pamiatkový úrad je začlenený finančnými vzťahmi na rozpočet ministerstva a realizuje vo svojom územnom obvode štátnu správu. [11]

2.1 Pamiatkový úrad Slovenskej republiky

„Pamiatkový úrad vykonáva v druhom stupni štátnu správu na úseku ochrany pamiatkového fondu vo veciach, o ktorých v prvom stupni rozhodujú krajské pamiatkové úrady.“ [11]

Koncipované povinnosti:

- spravovanie a dozeranie na výkon štátnej správy na úseku pamiatkového fondu realizovaný krajskými pamiatkovými úradmi,
- zaoberanie sa odbornými a výskumnými úlohami a vypracovávanie teórie a metodológie ochrany pamiatkového fondu,
- zaoberanie sa zisťovaním stavu pamiatok a podmienok jeho ochrany,
- prešetrovanie záväzných stanovísk krajských pamiatkových úradov,
- spravuje príslušnú časť štátneho informačného systému,
- archivuje záležitosti v oblasti ochrany pamiatkového fondu,
- zaisťuje teoretický rozvoj a metódy reštaurovania, buduje študijné, vývojové a analyticko-technologické pracovisko a laboratória,

- zaisťuje pamiatkové výskumy a reštaurátorské práce,
- realizuje a riadi vzdelávaciu, výchovnú, dokumentačnú, edičnú a propagačnú činnosť,
- podáva metodologickú a odbornú pomoc krajským pamiatkovým úradom,
- kooperuje s občianskymi združeniami a nadáciami, ktoré boli zriadené na záchranu, využívanie a prezentovanie pamiatkového fondu,
- taktiež sa zúčastňuje na medzinárodných projektoch ochrany a obnovy kultúrnych pamiatok a pamiatkových území a vytvára spoluprácu s medzinárodnými organizáciami a partnerskými inštitúciami v zahraničí. [5]

2.2 Krajské pamiatkové úrady Slovenskej republiky

„Krajský pamiatkový úrad (ďalej len „KPÚ“) je v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu, ak zákon neustanovuje inak. (§ 11 zákona č. 49/2002 Z. z. zákona o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov).“ [12]

- KPÚ sú preddavkové organizácie Pamiatkového úradu SR,
- KPÚ vykonávajú špecializovanú štátnu správu prvého stupňa na úseku ochrany pamiatkového fondu v rozsahu pamiatkového zákona v územnom obvode kraja
- Sídlami úradov sú krajské mestá: Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Nitra, Prešov, Trenčín, Trnava, Žilina
- Niektoré KPÚ majú zriadené aj vysunuté pracoviská [12]



Obrázok 1 Územná pôsobnosť Krajských pamiatkových úradov [12]

Koncipované úlohy:

- dozerá na stav, využíva a zabezpečuje ochranu pamiatkového fondu a archeologických nálezísk,
- poskytuje na vyžiadanie výpisy z Ústredného zoznamu pamiatkového fondu podľa územných obvodov,
- koordinuje činnosti právnických a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a poskytuje im odbornú a metodickú pomoc,
- vytvára spoluprácu zabezpečovania osobitnej ochrany kultúrnej pamiatky s orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy v období krízovej situácie a mimoriadnej situácie,
- v prípade nevyhnutných situácií poskytuje dočasnú odbornú úschovu hnutel'ných kultúrnych pamiatok,
- mestám a obciam poskytuje metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností,
- dozerá na dodržiavanie zákona, prijíma kroky na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatok,
- dohliada na dodržiavanie tohto zákona a prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu,
- ukladá pokuty podľa zákona. [11] [5]

2.3 Kategorizácia a evidencia kultúrnych pamiatok

V súčasnosti sa na Slovensku kultúrne pamiatky nerozdeľujú do kategórii. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky na základe zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu sa zmenil systém evidencie pamiatkového fondu.

Pamiatkový fond, ktorý je uvedený v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok sa podľa zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, považuje za národnú kultúrnu pamiatku. [19]

Pamiatkový fond sa v *ústrednom zozname* člení na 4 registre:

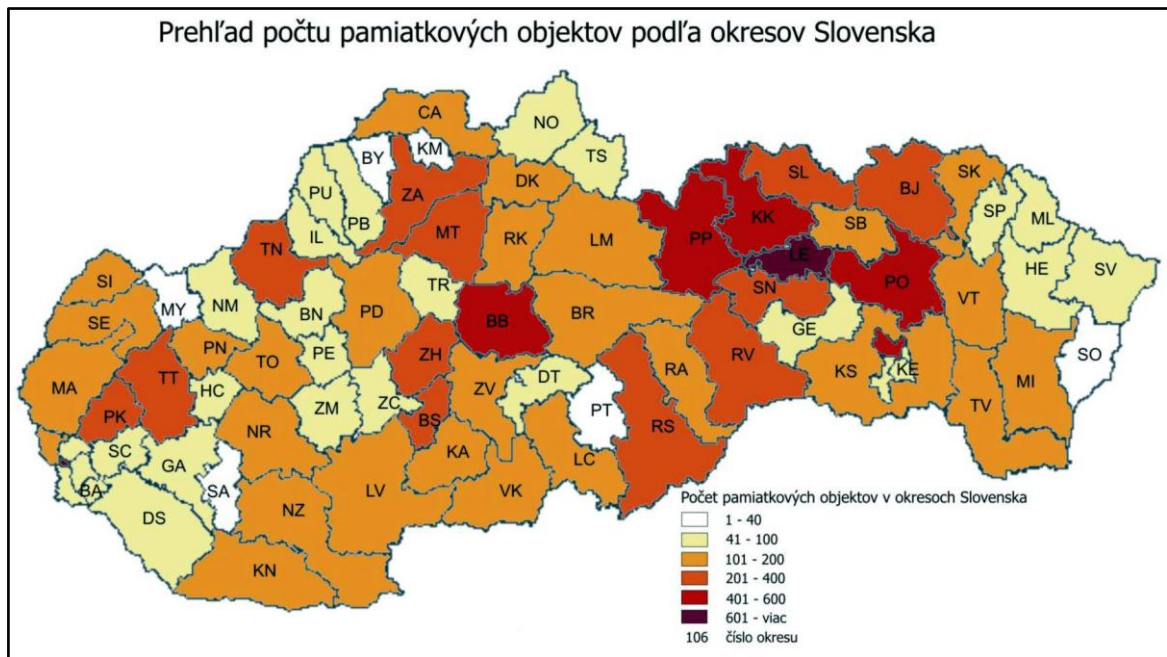
- register hnutel'ných kultúrnych pamiatok,
- register nehnuteľných kultúrnych pamiatok,
 - *archeologické náleziská,*
 - *pamiatky architektúry a urbanizmu,*
 - *pamiatky histórie,*
 - *ľudové staviteľstvo,*
 - *výtvarné pamiatky,*
 - *pamiatky, vedy, výroby a techniky,*
 - *historická zeleň,*
- register pamiatkových rezervácií,
- register pamiatkových zón. [19]

Evidencia pamiatkového fondu sa môže deliť ešte aj *podľa ďalších hľadísk*:

- územné rozdelenie (kraje, okresy, mestá, obce, katastre),
- druhové rozdelenie (architektúra, archeológia, historická zeleň, technické pamiatky, výtvarné pamiatky, ...),
- členenie podľa typu (kostoly, meštianske domy, kaštiele, hrady, ...) [19]

Evidencia pamiatkového fondu podľa *dlhodobu sledovaných údajov*:

- stavebníctvo (technický stav pamiatok)
- vlastníctvo (vlastnícka forma)
- nárast alebo úbytok pamiatkového fondu [19]



Obrázok 2 Mapka s vyznačením počtu pamiatkových objektov [19]

2.4 Pamiatkový fond

Pod pojmom pamiatkový fond zaradujeme všetky druhy kultúrnych pamiatok (hnutel'né ale aj nehnuteľné), ktoré sa nachádzajú na území SR a sú vyhlásené zákonom za národné kultúrne pamiatky, pamiatkové zóny, pamiatkové rezervácie. Pamiatky, ktoré sa zachovali z minulosti až po súčasnosť sú dôkazom historického vývoja spoločnosti, spôsobu života a taktiež aj prostredia v minulosti. „Je prejavom tvorivej práce človeka v rôznych odboroch ľudskej činnosti a pre jeho urbanistické, architektonické, historické, umelecké, vedecké a iné hodnoty je potrebné chrániť.“ Každá kultúrna pamiatka má svoju hodnotu. Hodnota každej kultúrnej pamiatky je rôzna a hodnotí sa preskúmaním pamiatkového fondu. „Pamiatková hodnota je súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.“ [13]

Je důležité chrániť pamiatkový fond?

Je potrebné chrániť a zveľaďovať kultúrne dedičstvo už len z dôvodu, že pamiatky sú dokladom historických koreňov každého národa a každej komunity. Pokiaľ sa zničí väzba na tieto korene, stratí národ dôkazy svojej historickej continuity v čase i v priestore. Preto je ochrana kultúrneho dedičstva deklarovaná ako verejný záujem a je zakotvená aj v Ústave Slovenskej republiky: „Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo“.

Zachované pamiatky a kultúrne dedičstvo po našich predkoch, ktorí obývali územie, na ktorom v súčasnosti žijeme my, nám predávajú „obraz“ o ich každodennom živote, o ich kultúre, duchovnej a hospodárskej vyspelosti. Z právneho hľadiska vlastníme časť kultúrneho dedičstva v období nášho života, čo tvorí prechodné obdobie a z tohto dôvodu je našou právnou a morálnou povinnosťou starať sa o kultúrne dedičstvo. [13]

Ako chrániť pamiatkový fond?

Ochrana a zveľaďovanie kultúry so všetkým čo s tým súvisí je veľmi dôležitá, už len z pohľadu na zachovanie historickej minulosti našich predkov.

„Základným právnym predpisom usmerňujúcim činnosť vlastníkov, orgánov a organizácií štátnej správy a samosprávy, ako aj všetkých fyzických a právnických osôb pri nakladaní s pamiatkovým fondom je Zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu z 19. decembra 2001.“ [13]

Spomínaný zákon však nie je jediný, ktorý upravuje starostlivosť o kultúrne pamiatky. Starostlivosť sa riadi okrem tohto zákona aj právnymi predpismi Slovenskej republiky:

- Vyhláška Ministerstva kultúry SR č.16/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu
- Ústavný zákon Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 21/1991 Zb. Listina základných ľudských práv a slobôd

- Ústavný zákon SNR č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky najmä preambula čl. 11, 20 ods. 1, 3 a 4, čl. 44 ods. 2 a 3, čl. 46 ods. 2 a 3, čl. 51, 67, 123, 127, 152 ods. 4.
- Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok)
- Zákon NR SR 206/2009 Z. z. z 28. apríla 2009 o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 342/1998 Z. z. o odbornej správe zbierkových múzejných predmetov a galerijných zbierkových predmetov
- Zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej
- Zákon NR SR č. 395/2002 o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov
- Zákon NR SR č. 216/2007, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 395/2002 z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 515/2003 Z. z.
- Zákon 207/2009 Z. z. (o podmienkach vývozu a dovozu predmetu kultúrnej hodnoty a o doplnení zákona č. 652/2004 Z. z. o orgánoch štátnej správy v colníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov)
- Vyhláška MV SR č. 628/2002 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška MV SR č. 242/2007, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MV SR č. 628/2002 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení vyhlášky č. 251/2005 Z. z.
- Zákon č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov
- Zákon č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 479/2005 Zb. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, najmä § 127 ods. 1 a 3, § 128, § 135, § 417 a nasl. § 420 až § 423, § 438.
- Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 40/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, najmä § 247, § 249, § 257, § 258.
- Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 159/1991 Zb. o dojednaní Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva
- č. 91/2001 Deklarácia Národnej rady SR o ochrane kultúrneho dedičstva
- Zákon 100/2002 Z.z. o ochrane a rozvoji územia Banskej Štiavnice a okolia
- Zákon Z.z. o ochrane a rozvoji územia Bardejov
- Európsky dohovor o kultúrnom dedičstve č. 290/1990 Z. z.
- Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva č. 344/2001 Z.z. [13]

2.5 Technický stav a vlastnícke formy pamiatok

Technický stav a vlastníci pamiatok mali a v súčasnosti aj majú meniacu sa tendenciu. Z tabuliek môžeme vyčítať ako to vyzeralo so stavom a vlastníckym vysporiadaním pamiatok kedysi a ako v súčasnej dobe. K jednotlivým rokom a technickým stavom pamiatok sú priradené hodnoty, ktoré reprezentujú množstvo pamiatok v percentách.

„Stavebno-technický stav pamiatok sa podarilo vďaka grantovým programom stabilizovať. Od roku 1994 postupne klesalo percento stav dobrý (1) z 34 % v roku 1994 na 29.65 % v roku 2006 a v roku 2007 sa vrátilo na 30.50 % a 31.0 % v roku 2010. Podiel ohrozených pamiatok, stav narušený (3) a dezolátny (4) klesá aj naďalej z 27 % v roku 1994 na 24.55 % v roku 2006 a 23.60 % v roku 2010. Stav väčšiny pamiatok sa presunul do kategórie – vyhovujúci (2), z 33% na skoro 40 %. Spolu so stavom dobrý je v roku 2010 viac ako 70 % pamiatkového fondu v uspokojivom stave.“ [21]

Tabuľka 1 Stavebno-technický stav pamiatok v uvedených rokoch na Slovensku [21]

Stav v %	1994	1996	2004	2007	2010
1 – dobrý	34	32	30,75	30,5	31
2 – vyhovujúci	33	35	38,25	39,7	39,3
3 – narušený	20	20	19,75	19,15	18,8
4 – dezolátny	7	5,7	5,5	4,75	4,8
5 – v obnove	6	7,3	5,75	5,9	5,1

„Vývoj vlastnickej formy vlastníkov pamiatok verne odráža spoločenské zmeny a reformy. Podiel štátu klesol postupne z 36 % v roku 1989 na 9,00 % v roku 2010. Najväčšie úbytky pamiatok vo vlastníctve štátu boli v rokoch keď štát vracal majetky v rámci reštitúcií (1990 – 1994), pri presune kompetencii a majetku na obce (1997) a na VÚC (2006). Prejavila sa tak delimitácia majetku štátu na obce a VÚC.“ [21]

Tabuľka 2 Vlastníctvo pamiatok v uvedených rokoch na Slovensku [21]

Vlastníctvo v %	1993	1996	2004	2007	2010
Štát	36	20	15,3	9,16	9
Samospráva	20	24	24	27,91	25,7
Cirkev	23	23	23,5	23,88	26,15
Právnické osoby	0	5	8	9,02	9,15
Fyzické osoby	24	28	29,2	30,03	23

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

3 SÚČASNÝ STAV KULTÚRNYCH PAMIATOK V OKOLÍ MESTA POVAŽSKÁ BYSTRICA

3.1 Okres Považská Bystrica a okolité obce

Rozloha okresu je jedna z menších okresov na území Slovenska, ale napriek tomu sa nemá začo hanbiť, pretože disponuje krásnym prírodným prostredím, ktoré je možné využiť na nenáročnú turistiku (Javorníky, Manínska tiesňava, Strážovské a Súľovské vrchy, Biele Karpaty), skalolezectvo a cykloturistiku (Javorníky, Strážovské vrchy). Nachádza sa v severozápadnej časti Slovenska a je najsevernejším okresom Trenčianskeho kraja. Okres Považská Bystrica je datovaný od roku 1923. Jeho hranice v minulosti sa veľmi nelíšili od súčasných hraníc okresu. Najosídlenejšia časť obyvateľmi je hlavne v centre okresu avšak hustota zaľudnenia je rozmiestnená viac-menej rovnomerne po celom okrese. [22]

3.1.1 Prvá oblasť – Považská Bystrica, Orlové, Považské Podhradie, Považská Teplá, Plevník-Drienové

3.1.1.1 Považská Bystrica

Mesto Považská bystrica je lokalizované na severozápadnom Slovensku v rozmedzí miest Žiliny a Trenčína na brehu rieky Váh. Mesto je obklopené pestrou prírodnou scenériou medzi vrchmi s názvom Javorníky, Súľovské a Strážovské vrchy, Považské Podolie. Práve táto skalnatá príroda priťahuje turistov, príkladom „lákadla“ spomeniem Manínsku tiesňavu s najužším skalným kaňonom a národnú pamiatkovú rezerváciu s názvom Kostolecká tiesňava s najväčším skalným previsom na Slovensku. Vyskytuje sa tu aj veľké množstvo minerálnych prameňov čo malo za následok vybudovanie kúpeľov v Nimnici.

Prvá zmienka o obci bola prvý krát v písmoných dokumentoch v roku 1330. Minulosť a historické udalosti mesta sú úzko spojené s Bystrickým hradom, ktorý sa týči na vysokej skale nad Považskou Bystricou.

Mesto ako také bolo od vzniku čulým remeselníckym strediskom, ktoré sa vyvinulo z trhovej obce v blízkosti hradu. Mohli by ste tu nájsť veľký počet remeselnícky

založených ľudí, napríklad: obuvníci, súkenníci alebo aj hrnčiari. Postupom času sa rozrastali príležitosti k obchodu, mesto sa rozrastalo a tým nasledoval aj vznik menších podnikov a tento rozvoj postavil mesto do úlohy priemyselného centra kraja.

V súčasnom období sa v meste koná niekoľko druhov medzinárodných pretekov a festivalov. Medzi preteky by sme mohli spomenúť motocyklové preteky, plavecké preteky (EUROSWIM) a príklad medzinárodných festivalov – Otvára sa letu brána. [22]

Mesto Považská Bystrica sa v posledných mesiacoch preslávila dokončením diaľničného úseku D1, ktorá je najdlhšia a najvýznamnejšia diaľnica slovenská diaľnica: Bratislava – Žilina – Košice. Jej riešenie výstavby bolo rekonštruované v podobe diaľničného mosta ponad Považskú Bystricu.

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 3 Národné kultúrne pamiatky v Považskej Bystrici

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Blížšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Považská Bystrica	KAPLNKA	KAPLNKA	r.k. sv. Heleny	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA	r.k.sv.Márie Magdalény	ústredná kaplnka
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	1. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	2. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	3. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	4. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	5. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	6. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	7. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	8. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	9. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	10. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	11. zastavenie	
Považská Bystrica	KALVÁRIA	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	12. zastavenie	
Považská Bystrica	SOCHA	SOCHA	Panna Mária	
Považská Bystrica	KOSTOL	KOSTOL	r.k.Navštívenia P.M	
Považská Bystrica	VILA	VILA	solitér	Vila rodiny Milchovcov

Kaplnka sv. Heleny

Umiestnená na sídlisku Rozkvet, obdobie jej vzniku sa charakterizuje do 17. storočia z roku 1728. V barokom štýle ju dal postaviť gróf Szapáry. Pôvodne zdobili interiér dva oltáre: oltár sv. Heleny a oltár sv. Petra apoštola. Osvetlená je s rokokovými svietnikmi z polovice 18. storočia a taktiež aj orgán s kazateľnicou, sochy sv. Jána Nepomuckého a sv. Jozefa. [25]

Súčasný stav pamiatky

Kaplnka sa využíva na cirkevné bohoslužby a spovede. Ak keď by boli vhodné menšie úpravy vonkajšej stránky kaplnky, neohrozuje to splňanie účelu, na ktorý bola postavená.



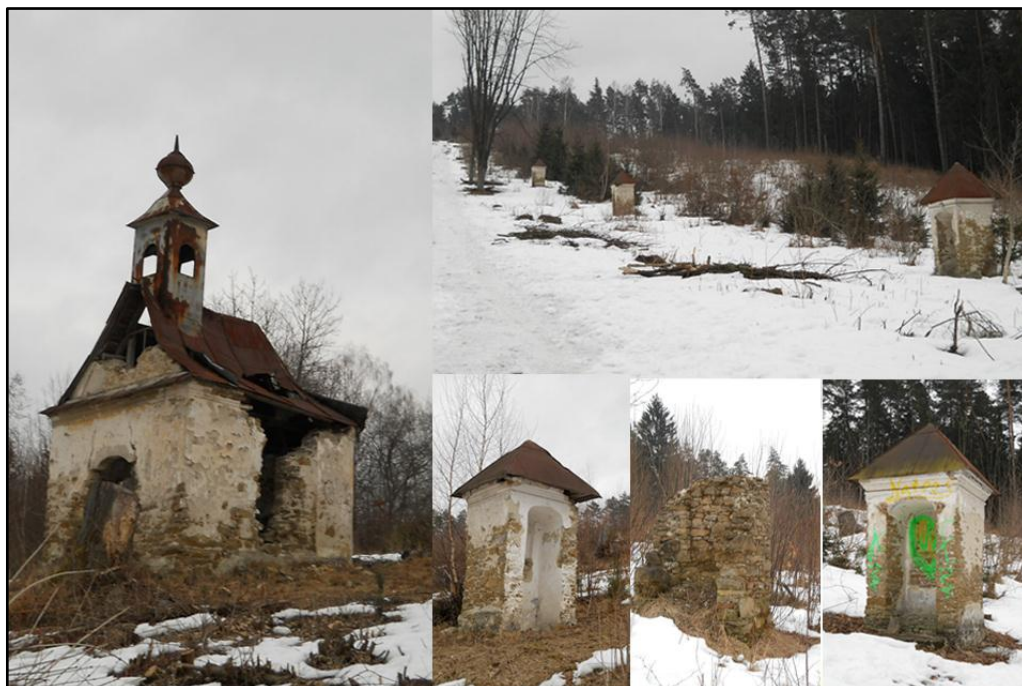
Obrázok 3 Kaplnka sv. Heleny na sídlisku Rozkvet (vlastná fotografia 2012)

Ústredná kaplnka sv. Márie Magdalény a zastavenia krížovej cesty na kalvárii

Kaplnka sv. Márie Magdalény sa nachádza v juhovýchodnej časti mesta, postavená na svahu kopca s výhľadom na mesto. Jej vznik sa datuje v rokoch 1805 – 1807. Ku kaplnke vedie cestička a okolo sú rozostavané po oboch stranách jednotlivé zastavenie krížovej cesty, ktorej koniec sa na kopci a končí spomínanou kaplnkou. [25]

Súčasný stav pamiatky

Kaplnka aj s jednotlivými zastaveniami sú v zdevastovanom stave. Schátraný stav iba zodpovedá tomu, že pamiatka bola dlhodobo zanedbávaná. Samotná kaplnka a ruiny jednotlivých zastavení hovoria sami za seba. V súčasnosti sa na kalvárii uskutočňujú prechádzky školákov zo základných škôl v rámci branného cvičenia a trávajú tu čas s hrami loptových hier, opekaním dobrôt nad pahrebu. Avšak v poslednej dobe sa rozmýšľa nad obnovou, ale uvidíme ako dlho potrvá aby sa zrekonštruovalo to, čo bolo dlhé roky zanedbávané.



Obrázok 4 Kaplnka sv. Márie Magdalény a zastavenia krížovej cesty na kalvárii
(vlastná fotografia 2012)

Socha Panny Márie



Obrázok 5 Socha Panny Márie (vlastná fotografia 2012)

Socha je postavená pred hlavným vchodom do rímsko-katolíckeho kostola navštívenia Panny Márie v Považskej Bystrici

Súčasný stav pamiatky

Socha je pomerne v dobrom a zachovalom stave. V minulosti boli na nej uskutočnené menšie úpravy.

Kostol navštívenia Panny Márie

Pochádza zo 14. storočia s barokovými a renesančnými úpravami doplnený v roku 1939 druhou modernou vežou. Interiér kostola je tvorený gotickými a architektonickými detailmi, renesančnými epitafmi (R. Podmanického, A. Balassu, Ž. Balassu a A. Zborovskej). V minulosti tu boli maľované okná podľa návrhov Vincenta a Viery Hložníkovcov z roku 1951, avšak asi 10 rokov dozadu ich zosadili a nahradili ich zahmlenými priehľadnými oknami. [23]

Súčasný stav pamiatky

Kostol bol v nedávnej dobe podrobený menšej úprave premaľovaním vonkajších stien. O cirkevnú pamiatku sa cirkev stará priebežne, takže starostlivosť nie je zanedbávaná.



Obrázok 6 Rímsko–katolícky kostol navštívenia Panny Márie

(vlastná fotografia 2012)

Vila rodiny Milchovcov

Historická budova z roku 1900, ktorú v minulosti vlastnila bryndziarska rodina. [23]

Milchovci patrili medzi židovské rodiny, avšak tak ako väčšina židov boli prinútení opustiť svoj príbytok a ísť do koncentračných táborov.

Súčasný stav pamiatky

V súčasnej dobe je v nej zriadená a prevádzkovaná mestská knižnica. Je pravda že čelná strana budovy je krajšia ako bočné steny spolu so zadnou stranou, ale vyžiadalo by sa uskutočniť zopár úprav aby sa ich odkladaním nakoniec náklady nezvýšili príčinou zhoršenia stavu pamiatky.



Obrázok 7 Vila rodiny Milchovcov (vlastná fotografia 2012)

3.1.1.2 Orlové

Orlové, sa nachádza v Bytčianskej kotline v blízkosti mesta Považská Bystrica. Najstaršia zmienka a obci je v roku 1408, vtedy označovaná ako Orlowhege. Žilo tu chudobnejšie obyvateľstvo, ktoré sa živilo menej výnosným poľnohospodárstvom a pletením košov. [25]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 4 Národné kultúrne pamiatky v Orlovom

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Považská Bystrica	KAŠTIEĽ A PARK	KAŠTIEĽ		Balassovský kaštieľ
Považská Bystrica	KAŠTIEĽ A PARK	PARK		Park pri kaštieli

Kaštieľ Balassovský a park

Kaštieľ pochádza z barokového obdobia, ktorý bol pôvodne renesančný postavený začiatkom 17. storočia. V 18. storočí prešiel stavebnými zmenami, bol prestavaný, rozšírený a v roku 1773 bola jeho stavba dokončená. Ako čas plynul kaštieľ si vyžiadal menšie úpravy a bol obnovovaný začiatkom 20. storočia. Kaštieľ je štvorkrídlová poschodová budova, vstavaná do parku, ktorý ho vôkol obklopuje. V interiéri môžeme vidieť zrkadlové stropy, rastlinnú štukatúru, bohato členené okná, rôzne krby a pece, maľby, stretáme sa tu aj reprezentačnými a obytnými miestnosťami a v neposlednom rade aj s kaplnkou sv. Jána Nepomuckého. [25]

Súčasný stav pamiatky

Kaštieľ bol pre širokú verejnosť kultúrnym prínosom, keďže v ňom bolo umiestnené Vlastivedné múzeum. Avšak Vlastivedné múzeum bolo premiestnené z dôvodu odkúpenia celého pozemku súkromným vlastníkom a tým pádom nie je sprístupnený verejnosti, čo je škoda aj z dôvodu využívania priestoru a areálu slúžili na fotografické účely slávnostného momentov, ako je napríklad fotografovanie svadobného páru.



Obrázok 8 Balassovský kaštieľ v Orlovom (vlastná fotografia 2012)

3.1.1.3 Považské Podhradie

Prvá evidovaná zmienka a Považskom Podhradí je zaznamenaná v roku 1458 a v minulosti bola súčasťou vlastníctva považskobystrického panstva. Môžeme v tejto oblasti nájsť majetkové podiely mnohých šľachticov (rod Balassovcov a Szapáryovcov). Obyvatelia sa väčšinou živili výrobou prútených košíkov nakoľko poľnohospodárstvo tu bolo málo výnosné. [25]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 5 Národné kultúrne pamiatky v Považskom Podhradí

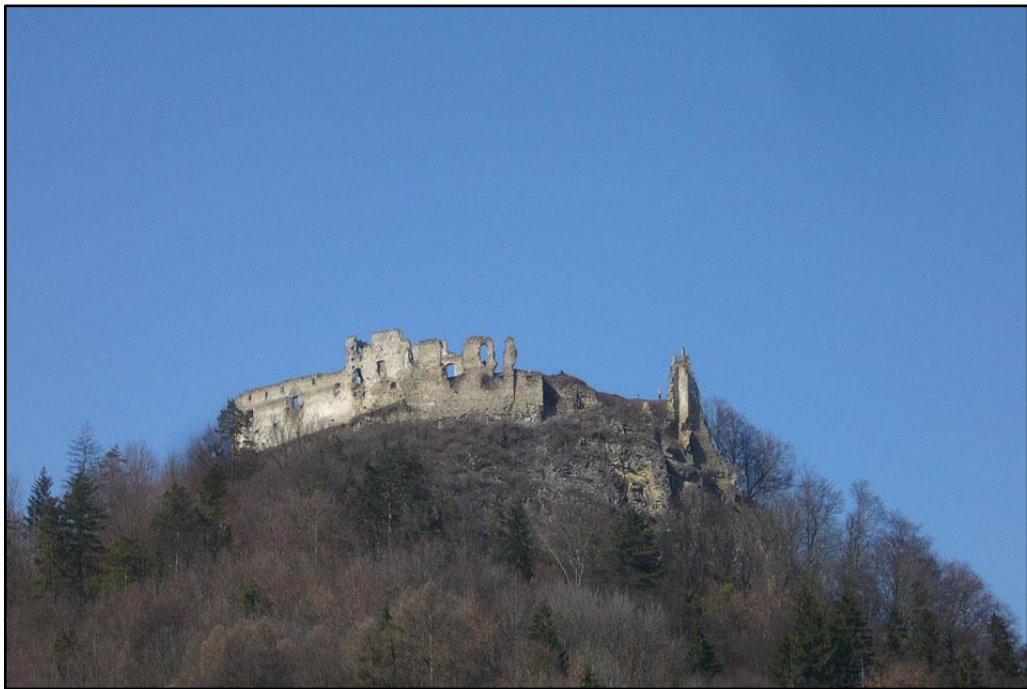
Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Považské Podhradie	HRAD	PALÁC HRADNÝ	hradné jadro	Bystrický hrad
Považské Podhradie	KAŠTIEĽ S AREÁLOM	KAŠTIEĽ		
Považské Podhradie	KAŠTIEĽ S AREÁLOM	STAVBA HOSPODÁRSKA		
Považské Podhradie	KAŠTIEĽ	KAŠTIEĽ		Burg

Bystrický hrad

Vznik Považskobystrického hradu sa datuje od 2. polovice 13. storočia a v 14. storočí sa spomína ako kráľovský hrad. Rozpína sa na strmom skalnom ostrohu nad mestom Považská Bystrica. Hradom si prešlo niekoľko panovníkov a vlastníkov, v roku 1458 patril do vlastníctva rodu Podmaníkovcov, ktorý ho dal prestavať a rozšíriť do súčasného stavu. Veľká časť stavby hradu bola zničená rozsiahlym požiarom z roku 1543, taktiež stavba utrpela povojnové poškodenie a v roku 1698 bol zbúraný. [25]

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka je charakterizovaná a zaradená medzi hradné zrúcaniny. Momentálne je na hrade uskutočňovaná obnova. Plánuje sa zakonzervovanie hradných múrov, ktoré ešte zostali stáť. Prvým krokom k zlepšeniu bolo nočné vysvetlenie hradných múrov, čo dodalo mestu krajší obraz.



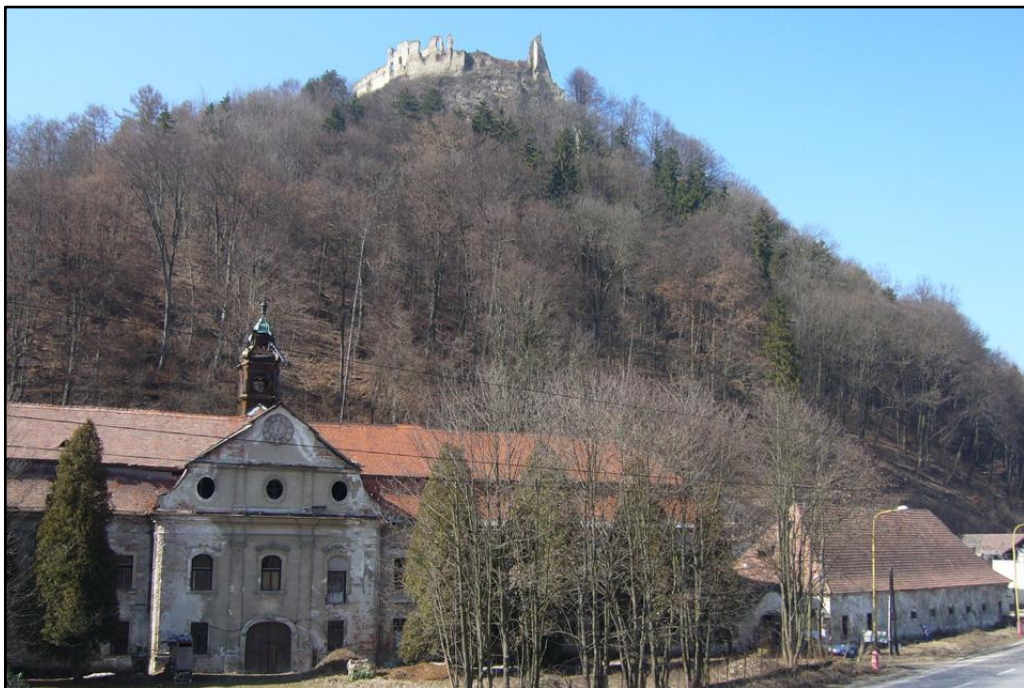
Obrázok 9 Bystrický hrad (vlastná fotografia 2012)

Kaštieľ s areálom, stavba hospodárska

Výstavba budovy trvala v rokoch 1750 – 1775. V interiéri sa nachádza kaplnka postavená v rozmedzí rokov 1763 – 1764, ktorá sa nachádza na prízemí budovy. Dvojpodlažná a dvojkřídlová budova s arkádovým dvorom. Miestnosti sú zaklenuté klenbami a zoradené do jednej osy na spôsob enfilád. [25]

Súčasný stav pamiatky

Stavba sa nachádza v dezolátnom stave. Jej vonkajší obraz nie je pre ľudské oko 2x prívetivý a príjemný. Kaštieľ je zanedbaný a chátra, čo je na ňom aj vidieť.



Obrázok 10 Kaštieľ pod hradom (vlastná fotografia 2012)

Kaštieľ Burg

Kaštieľ sa nachádza na svahu pod považskobystrickým hradom. Burg bol v minulosti rozsiahlo poškodený, čo spôsobilo zánik jeho hospodárskych budov (1944 - 1945). Po tomto období bol prestavaný a zrekonštruovaný. Uskutočnila sa prestavba fasády a poschodia. Stavba je dvojpodlažná s dvomi vežami, renesančnými portálmi, hladkými fasádami a na prízemí sa nachádza vstupná sieň so vstupným portálom a erbom. [25]

Súčasný stav pamiatky

Stavebno-technický stav pamiatky je na dobrej úrovni. Kaštieľ je v súčasnosti zrenovovaný, presvetlený a zreteľne viditeľný zo svahu pod hradom.



Obrázok 11 Kaštieľ Burg (vlastná fotografia 2012)

3.1.1.4 Považská Teplá

Obec Považská Teplá bola obcou poddanskou považskobystrickému panstvu. Aj táto obec sa môže zaradiť medzi chudobnejšie z dôvodu chudobnejšieho obyvateľstva, ktorým hlavným zdrojom obživy bolo poľnohospodárstvo. Obec sa postupom času rozrastala a tým aj rozširovala a prispôbovala aj svoje obydlia a život. [25]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 6 Národné kultúrne pamiatky v Považskej Teplej

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Blížšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Považská Teplá	SOCHA	SOCHA	sv.Ján Nepomucký	

Socha sv. Jána Nepomuckého

Postavená v roku 1815 a obnovená v roku 2005.

Súčasný stav pamiatky

Zachovalá a v dobrom stave.



Obrázok 12 Socha sv. Jána Nepomuckého (vlastná fotografia 2012)

3.1.1.5 Plevník-Drienové

Obec vznikla spojením dvoch dedín, ktoré boli lokalizované blízko seba, boli to dedinky Plevník a Drienové. Toto zlúčenie sa uskutočnilo v roku 1952. Obec sa zaoberala poľnohospodárstvom, povozníctvom, ovocinárstvom a drevorubačskými prácami. Obyvatelia sa zapojili v minulosti do partizánskych akcií (obdobie SNP). Obec sa postupom času modernizovala a v roku 1936 sa obyvatelia dočkali zavedenia elektriny do obce, v roku 1973 sa do prevádzky spojzdnil miestny rozhlas, uskutočnila sa výstavba vodovodného prostredia (1975), prebehla výstavba ihriska a miestneho kúpaliska a v neposlednom rade sa okrem vodovodu a elektriny sa v obci zaviedol plynovod (1990 – 1993). Vybudovala sa materská škola (1980), následne na to prebehla realizácia výstavby novej školy (1930) a v roku 1958 bola dobudovaná na deväťtriednu základnú školu.

V Plevníku-Drienovom sa narodil významný spisovateľ Dominik Tatarka a na jeho počesť mu bol v parku postavený pamätník, ktorý bol v roku 1991 odhalený jeho priateľom, bývalým federálnym prezidentom Václavom Halvom. Príroda a okolie obce ponúka bohaté možnosti na turistické prechádzky (Manínska tiesňava, Hoľazne, Hájec, Dlhé lúky). [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 7 Národné kultúrne pamiatky v Plevníku-Drienovom

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Blížšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Plevník-Drienové	DOM PAMÁTNÝ	DOM PAMÁTNÝ	Tatarka Dominik	1913-1989, spisovateľ

Pamätný dom Dominika Tatarku



Obrázok 13 Pamätný dom Dominika Tatarku (vlastná fotografia 2012)

Dominik Tatarka žil v rokoch 1913 – 1989, bol karpatský pastier, nezlomený, múdry a citlivý spisovateľ, filozof, hrdý a statočný občan. Nadovšetko miloval všetkých ľudí. Svoju túžbu vyslovil verejne – slobodná republika. Odmietal neľudský štátny mechanizmus rozomielajúci človeka, odmietal obývať územie ovládané vojenskou mocou. Jeho zámerom bolo pestovanie vlastného vedomia a zmyslu národnej existencie. Kultúra

bola pre neho hlavnou obrovskou oblasťou, vnútorným svetom slobodného občana, bola jeho zmyslom života. Myšlienka Dominika Tatarku: „Nech sa nikto nenamáha nanucovať nám cudziu kultúru.“, bola podmienená v 50. rokoch kedy hrozilo, že Slovensko príde o niektoré bohaté slovenské tradície, pretože naši ľudoví a národný umelci boli skromní a plachí ba až pokorní ľudia a následkom toho by nastalo potrhánie národnej kultúry. To sa mu samozrejme nepáčilo, lebo Tatarku sa bolestne dotýkali rozpadajúce sa slovenské kultúrne monumenty (kostoly, múzeá, pamätníky). [28]

Súčasný stav pamiatky

Pamätná izba spisovateľa Dominika Tatarku bola otvorená v roku 1991. Izba je presťahovaná do horného pochodia budovy, kde sú uložené jeho materiálne spomienky na jeho tvorbu a život. V dolnej časti domu je zriadená školská trieda, v ktorej prebieha školské vyučovanie malých školáčikov. Táto školská trieda napája na základnú školu v Plevníku-Drienovom, ktorá leží hneď vedľa pamätného domu Dominika Tatarku.

3.1.2 Druhá oblasť – Udiča, Vrchteplá, Domaníža, Prečín, Pružina, Briestenné, Podskalie

3.1.2.1 Udiča

Obec Udiča ako taká v minulosti neexistovala, vznikla spojením Veľkej a Malej Udiče v roku 1960. Poľnohospodárstvo a remeselnícke práce obyvateľstva boli rozšírené v prvej polovici 20. storočia, kedy bola najrozšírenejšia domáca výroba pletených košov, šitie krpčov a súkenných odevných častí do širokého okolia. V súčasnosti sa v okolí Udiči rozšírila pôsobnosť vodných športov, nakoľko je v blízkosti priehradná nádrž Nosice. [23]

Sídliiskom lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej, slovanskej a púchovskej kultúry bola práve obec Udiča. V 15. storočí by sa dalo povedať, že patrila k považskobystrickému hradnému panstvu a dodatočne sa stala majetkom viacerých zemanov. Osídľovanie obyvateľmi sa rozširovalo pozdĺž potoka ale miestami sa aj vyčleňovali stavby domov do šírky a nie do dĺžky. Domy sa stavali prevažne zrubové, kamenné, z nepálenej hliny. [26]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 8 Národné kultúrne pamiatky v Udiči

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Blížšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Udiča	PAMÁTNÍK	PAMÁTNÍK	padli v SNP	
Udiča	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv.Matúša	

Pamätník SNP

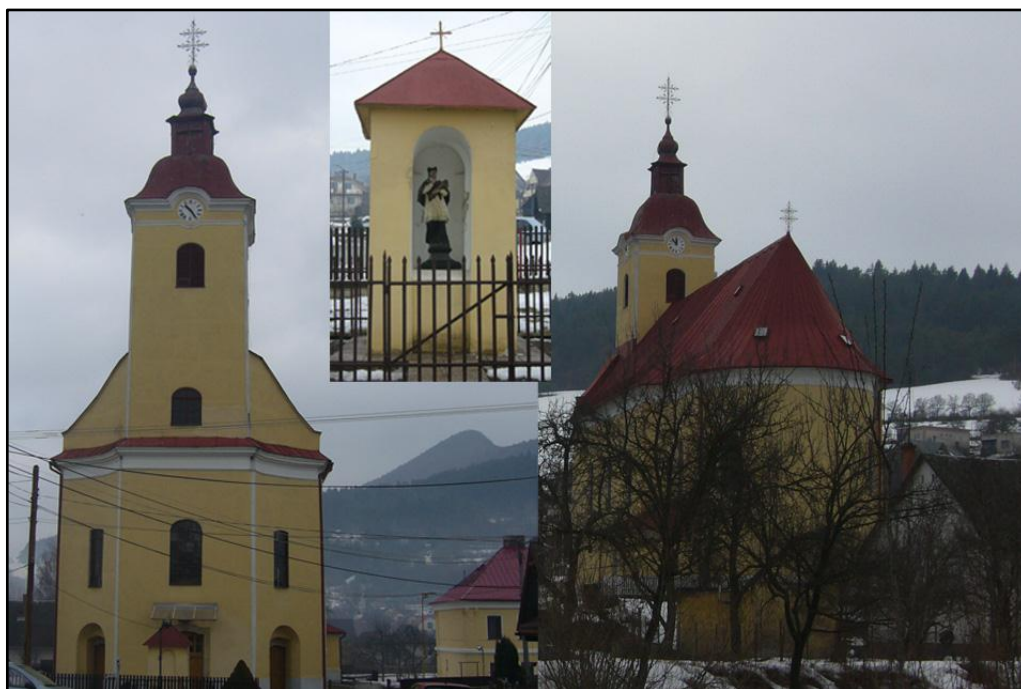
Situovaný pri kostole sv. Matúša, kde kedysi stála ľudová škola na ktorú spadla ničivá bomba a pripravila tak o život učiteľa s učiteľkou a päťicu žiakov, ďalší žiaci utrpeli zranenia. Tragický incident sa odohral koncom druhej svetovej vojny dňa 12. decembra v roku 1944. Obec z tohto dôvodu postavila pamätník na spomienku obetí a zosnulých na ich večnú pamiatku.

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka sa nachádza pomerne v zachovalom stave.



Obrázok 14 Pamätník SNP (vlastná fotografia 2012)

Kostol sv. Matúša

Obrázok 15 Kostol sv. Matúša (vlastná fotografia 2012)

Pochádza z rokov 1780 – 1783 zo zvyškami staršieho gotického chrámu zo 14. storočia. Jeho obnova bola realizovaná v 20. storočí. Môžeme v ňom pozorovať architektonické prvky z predchádzajúcich stočí ako sú napríklad: pruské klenby zbiehajúce sa do nástenných a prehýbajúcich pilierov, maľby z roku 1831, klasický hlavný murovaný oltár ako súčasť kostolnej architektúry, ústredný závesný obraz sv. Matúša, rokoková krstiteľnica z druhej polovice 18. storočia, skupiny sôch sv. Františka Xaverského a detí, rokokové lavice, klasicistické obrazy sv. Barbory a Alojza Gonzagu, plastiky anjelov, bočné oltáre sv. Jozefa a Anny, rokoková kazateľnica. [26]

Súčasný stav pamiatky

Kostol je v dobrom a vyhovujúcom stave. Slúži svojim účelom, na ktoré je určený, ako sú bohoslužby a cirkevné obrady.

3.1.2.2 Vrchteplá

Je malebná a príjemná dedinka, ktorá sa nachádza v strede Súľovských skál a na okraji Manínskej doliny. Názov Vrchteplá vznikol neskôr, pretože bola datovaná v roku 1430 ako Topla. V oblasti bolo veľmi rozšírené poľnohospodárstvo a práce, ktoré obyvatelia realizovali v okolitých lesoch. [23]

V 16. Storočí bola tiež pod vlastníctvom považskobystrického panstva. Obyvatelia žili v zrubových domoch s pristavanými hospodárskymi budovami. Na kopci Hôrka sa nachádza pamätník SNP. [26]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 9 Národné kultúrne pamiatky vo Vrchteplej

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Vrchteplá	POMNÍK	POMNÍK	padli v SNP	

Pamätník SNP



Obrázok 16 Pamätník SNP (vlastná fotografia 2012)

Na kopci Hôrka na konci dediny je postavení památník a hrob na pamiatku 10 partizánov, ktorý padli v okolitých lesoch v období SNP v roku 1945. [26]

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka je v narušenom stave. Okrem prírodných faktorov a poveternostných podmienok, ktoré majú tiež svoj podiel na súčasnom stave pamiatky, tu môžeme vidieť stopy vandalizmu a nedbanlivých ľudí, ktorý si nectia kultúrne pamiatky.

3.1.2.3 Domaniža

V súčasnosti Domaniža sa zmenila v porovnaní z minulosti na peknú a zútulnenú dedinku, obohatenú novými domami a stavbami. Viditeľnejšie zmeny sa začali rýchlejšim tempom rozvíjať po roku 1961 s výstavbou novej cesty Považská Bystrica – Rajec. Nastalo vybudovanie mostov, obchodných sietí, školských zariadení, pôšt, zdravotného strediska, hospodárskych budov na roľníckom družstve, branno-športového areálu, čističky odpadových vôd atď. Väčšinu týchto stavieb realizovali obyvatelia obce zadarmo a spoločnými silami, čo už súčasná mládež skoro ani nepozná. Bol to dlhodobý proces premeny na zlepšenie vybavenosti obce a jej životného prostredia. [27]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 10 Národné kultúrne pamiatky v Domaniži

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Domaniža	SOCHA NA STĹPE	STĹP S PODSTAVCOM	valcový	
Domaniža	SOCHA NA STĹPE	SOCHA	Panna Mária	socha Panny Márie
Domaniža	HRADISKO VÝŠINNÉ	HRADISKO VÝŠINNÉ	neskúmané	Sádecké
Domaniža	HROB S NÁHROBKOM	HROB S NÁHROBKOM	Bórik Daniel Jaroslav	1814-1899, publicista
Domaniža	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv.Mikuláša	
Domaniža	ŠKOLA A PAM. TAB.	ŠKOLA PAMÁTNÁ	Popovov štáb	Dom barónky Sch.-Durneis.
Domaniža	DOM PAMÁTNÝ A PAM. TAB.	TABUĽA PAMÁTNÁ	Popovov štáb	

Socha Panny Márie

Mariánsky stĺp je z druhej polovice 18. Storočia, rokokový s novou sochou Panny Márie z roku 1996, keby bola prevedená aj generálna oprava stĺpa. Na podstavci stĺpa je neznámy erb. [27]

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka narušená čo sa týka stĺpu, na ktorom je položená socha Panny Márie.



Obrázok 17 Mariánsky stĺp (vlastná fotografia 2012)

Hradisko výšinné (Sádečné)

Bývalý hrad Domaníže, ktorý už neexistuje. Na jeho mieste v súčasnosti stojí nová škola. Zachovala sa len dobová rytina van Nypoorta z roku 1686, ktorá nám trochu priblíži jeho vzhľad. Zachovala sa do dnes iba jeho povest'. [27]

Hrob s náhrobkom (Daniel Jaroslav Bórik, 1814–1899)

Bol evanjelickým farárom, učiteľom, štátnym úradníkom, básnikom, prekladateľom, kritikom, tajomníkom Slovenskej národnej rady, vykonával funkciu knihovníka a pokladníka „Slovanskej knihovny“, recitoval na rôznych zhromaždeniach a rozlúčkach, bol aktívnym členom Spoločnosti učencov reči Československej, účastníkom Slovenského povstania 1848 – 1849 a spolubojovníkom za národné a sociálne práva Slovákov. [27]

Na jeho pamiatku je umiestnený náhrobok na cintoríne v Domaníži, kde odpočíva naveky.

Jeho aktivity:

- pokladník a knihovník „Slovanskej knihovny“,
- recitácie na rôznych kultúrnych zhromaždeniach,
- napísal 14 básnických a prozaických prác,
- prekladateľské pokusy z nemeckej, talianskej a latinskej literatúry,
- vydávanie odborných prác zameraných na výklad zákonov (nič sa nezanechalo),
- organizoval zhromaždenia obyvateľov a mládeže,
- agitačná práca za sociálne a národné práva, výklad zákonov o zrušení feudálnych poriadkov,
- tlmočenie požiadaviek v slovenskom jazyku,
- účasť v slovenskom povstaní 1848 – 1849, zatknutie a útek z nitrianskeho väzenia,
- spolupráca s Ľudovítom Štúrom a Jozefom Miloslavom Hurbanom,
- menovanie do funkcie tajomníka SNR 16. 09. 1848,
- účastník politických a vojenských porád,
- napomáhal založeniu Matice slovenskej a bol jej členom,
- písanie príspevkov do časopisov. [27]



Obrázok 18 Hrob s náhrobkom – Daniel Jaroslav Borik (vlastná fotografia 2012)

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka je vo vyhovujúcom stave. Mohla by byť na cintoríne viac viditeľná.

Rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša

Kostol stojí na úpätí vŕšku Leska, uprostred starého cintorína. Je obštaný murovanou a západnou bránou. Táto ohrada plnila funkciu ochrany obyvateľov. Zo severnej strany vedie ku kostolu široké mramorové schodište. Kostol mal drevený strop a za stáročia prešiel mnohými prestavbami a úpravami. Nevie sa presne či bol kostol kedysi iba rotundou. Dôkazy sú „pre“ aj „proti“. Pri vchode do kostola sa nachádza vstupný oblúk, ktorý je súčasťou hradby okolo kostola. [27]

Súčasný stav pamiatky

Kostol sa v súčasnosti využíva a plní svoju funkciu, ale zišlo by sa zopár vonkajších úprav na budove (miestami opadaná omietka).



Obrázok 19 Kostol sv. Mikuláša (vlastná fotografia 2012)

Škola pamätná a pamätná tabuľa (dom barónky Sch.-Durneiss)

Po skončení 2. sv. vojny členovia národného výboru obce sa snažili čo najviac obec povzniesť. Občania si priali, aby mali meštiansku školu. Škola bola riešená v budove dolného kaštieľa, ktorý si vyžiadal zopár úprav. V budove sa nachádzali 3 triedy, zborovňa a riaditeľňa. Škola bola zriadená v bývalom sídle majiteľky veľkostatku „majera“ Melánie Schwaben–Durneissovej, barónky maďarskej národnosti. Prvé slávnostné otvorenie školy bolo 15.09.1949. Zo základnej školy sa presedalo na strednú školu, ktorá mala 4 ročníky. [27]

Súčasný stav pamiatky

Pamätná tabuľa bola vyvesená na budovu pamätnej školy aby obyvateľom pripomínala povstanie obce proti fašizmu. Škola pamätná bola v minulosti použitá na viaceré účely. V dobe slovenského národného povstania bol v tejto budove štáb partizánskej brigády, MJR Petra Popova a pod vedením tejto brigády celá obec povstala do boja proti fašizmu.

V súčasnosti teraz je budova v súkromnom vlastníctve a sídli v nej spoločnosť Elektria s. r. o. zaoberajúca sa drevovýrobou ale prevádzkuje tu aj saunový priestor. Budova je v plánovanej rekonštrukcii horného poschodia na bytové priestory pod vedením súkromného vlastníka.



Obrázok 20 Pamätný dom a pamätná. tabuľa (vlastná fotografia 2012)

3.1.2.4 Prečín

Obec Prečín leží v katastrálnom území Chránenej krajinej oblasti (ďalej len CHKO) Strážovské vrchy. Prostredie je tvorené skalnatými útvarmi s malými jaskynkami, ktoré sú sprístupnené z cyklotrasy. V roku 1944 bola vyhlásená za prírodnú pamiatku Prečínska skalka s morfológicky hodnotným súborom skalných útvarov v podobe veží, výklenkov, stĺpov). Našli sa tu pozostatky rôznych kultúr, ktoré tu pôsobili (púchovská, rímska, slovanská z doby veľkomoravskej ríše). Hlavným zdrojom obživy bolo poľnohospodárstvo. Tak ako aj v obci Domaniža, aj bol štáb partizánskej skupiny Popova v období Slovenského národného povstania. [23]

Obyvateľstvo bývalo v starších zrubových domoch, neskôr sa stavali novšie stavby, ktoré boli murovaného charakteru a drevené hospodárske budovy s murovanými nosnými stĺpmi. [25]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 11 Národné kultúrne pamiatky v Prečíne

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Prečín	POMNÍK	POMNÍK	padlí v II.sv.vojne	
Prečín	KOSTOL	KOSTOL	r.k.Narodenia P.M.	

Pomník na pamiatku padlým v 2. sv. vojne

Postavený na pamiatku 3 partizánov, ktorý položili svoj život za ujarmenú (ukrivdenú) vlasť.

Súčasný stav pamiatky

Písmo na pomníku nie je dobre čitateľné, podiel viny má na tom dlhodobý čas pôsobenia poveternostných podmienok.



Obrázok 21 Pomník na pamiatku padlým v 2. sv. vojne (vlastná fotografia 2012)

Kostol narodenia Panny Márie

Pôvodne gotická stavba, v 16. a 17. storočí prebehli na ňom renesančné úpravy a prestavba, v 19. storočí bola pristavaná predsieň. [23]

Je to jednoloďová stavba s polygonálnym uzáverom presbytéria a predstavanou vežou, obohnaná kamenným múrom, cez ktorý vedie vstupná bránka. Interiér kostola pochádza z začiatku 20. storočia. [25]

V roku 1894 boli na kostole mimoriadne generálne opravy, boli vysadené a zväčšené nové okná, osadené nové hlavné dvere z dubového dreva, úplne prerobené sakristie a mnohé ďalšie úpravy.

Súčasný stav pamiatky

Stav tejto kultúrnej pamiatky je vyhovujúci, spĺňa podstatu veci. Vykonávajú sa bohoslužby aj cirkevné obrady. Ak mám ale povedať, exteriér nie je v moc dobrom stave, omietka opadaná, prízemná pleseň, miestami narušená stena a aj začiernené steny.



Obrázok 22 Kostol narodenia Panny Márie (vlastná fotografia 2012)

3.1.2.5 Pružina

Leží v prostredí Strážovských vrchov a Súľovských skál. V oblasti sa nachádza jaskyňa Dúpna skala, kde boli náleziská lengyelskej kultúry z 11. a 12. storočia. Pružina sa prvý krát datuje v roku 1272 ako Prusina. Obyvatelia sa venovali hlavne poľnohospodárstvu a domácej výrobe prútených košov. Niektorí obyvatelia ale museli za prácou odcestovať a väčšina z nich sa ujala práce v Považskobystrických závodoch. Nakoľko je obec posadená do pekného prírodného prostredia, je tu možnosť turistických výletov. [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 12 Národné kultúrne pamiatky v Pružine

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Pružina	TABUĽA PAMÁTNÁ	TABUĽA PAMÁTNÁ	Kardoš Anton	1914-1945, starosta obce
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv. Žofie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	1. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	2. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	3. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	4. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	5. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	6. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	7. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	8. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	9. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	10. zastavenie	
Pružina	KALVÁRIA A KOSTOL	KAPLNKA KRÍŽOVEJ CESTY	11. zastavenie	

Pamätná tabuľa – Kardoš Anton

Kardoš Anton žil v rokoch 1914 – 1945 a bol to pokrokovovo zmýšľajúci a národne uvedomelý starosta obce Pružiny. Pamätná tabuľa bola postavená na mieste kde bol zastrelený samopalom a vojenskou pištoľou v roku 1945.

Súčasný stav pamiatky

Pamätná tabuľa je postavená priamo pri ceste medzi domami. Aj keď sa z nej dá vyčítať kvôli čomu tam stojí, mohla by sa uskutočniť jej oprava, pretože tabuľka je zaprskaná a mohla by nejakým spôsobom na seba o niečo viac upútať pozornosť pretože ne výrazná a ľahko prehliadnuteľná.



Obrázok 23 Pamätná tabuľa – Kardoš Anton (vlastná fotografia 2012)

Kostol sv. Žofie

Postavený pôvodne v gotickom štýle, v roku 1759 bol zväčšený, zvýšený, zaklenutý a v roku 1870 prebehla obnova veže. Pristavala sa sakristia a predstavaná veža. Hlavný oltár vo vnútri kostola je so súsoším sv. Žofie z 19. storočia. Bočný oltár Šaštínskej Panny Márie, baroková kazateľnica zo začiatku 18. storočia a postava Ježiša Krista a anjelov lemujú reliéf na rečništi. [25]

Súčasný stav pamiatky

Ako môžeme vidieť Pamiatka je na dobrej úrovni. Pamiatka je v dnešných dňoch v obnove a uskutočňujú sa na nej zmeny exteriérového charakteru.



Obrázok 24 Kostol sv. Žofie (vlastná fotografia 2012)

Kaplnky krížovej cesty

Kaplnky krížovej cesty sa tiahnu okolo kostola, sú hranolové so strieškou s obrazmi od J. B. Klemensa z roku 1863 a od K. Švestku odhadom z roku 1880. [25]

Súčasný stav pamiatky

Krížová cesta sa nachádza v blízkosti kostola a nevykazuje veľkými poškodeniami, je pravda že sa na jednotlivých zastaveniach krížovej cesty môžeme vidieť stopy poškodení po poveternostných podmienkach.



Obrázok 25 Křížová cesta (vlastná fotografia 2012)

3.1.2.6 Briestenné

Prvá zmienka o obci bola v roku 1493, nazývala sa Bresten. Najväčšiu časť obce vlastnila rodina Briestenskovcov. Ľudia sa venovali poľnohospodárstvu. Dedinka bola tvorená zrubovými domčekmi, ale niektoré domy boli s prístavanými hospodárskymi budovami k rodinným domom. [29]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 13 Národné kultúrne pamiatky v Briestennom

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Briestenné	ZVONICA	ZVONICA DREVENNÁ	zrubová	

Drevená zvonica

Zrubová stavba z 19. Storočia, do valbovej šindľovej strechy vložené dva drevené stĺpy, na ktorých je zavesený malý zvon. [29]

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka je pomerne v zachovalom stave.



Obrázok 26 Drevená zvonica (vlastná fotografia 2012)

3.1.2.7 Podskalie

Leží v juhovýchodnom úpätí Súľovských skál v kotlina Pružinky, neďaleko dedinky Tŕstie. Ako v predchádzajúcich obciach aj tu prevládalo poľnohospodárstvo. Obyvatelia sa sezónne sťahovali sa prácou väčšinou do považskobystrických strojární. Cez Podskalie vedie aj turistická cestička zo smeru Považská Bystrica do Zliechova. [23]

V roku 1330 sa spomína ako Egedhahasnadasd a v roku 1467 ako Podzkala. Dedinku tvorili staršie zrubové domy ale našli sa aj niektoré typy vyvýšené a murované. [25]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 14 Národné kultúrne pamiatky v Podskalí

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Podskalie	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv.Martína	

Kostol sv. Martina

Zo 14. Storočia, pôvodne gotická stavba, prestavba realizovaná v rokoch 1750 – 1754, oprava v roku 1790 – 1791, menšie úpravy v r. 1906, renovácia interiéru v r. 1948 – 1949. Stavba je jednolodňová s predstavanou vežou, z pôvodnej gotickej stavby sa zachovalo iba pôvodné murivo. V kostole je umiestnený hlavný rokokový oltár (1754) s obrazom sv. Martina, bočný oltár sv. Anny (1761), kazateľnica z 18. storočia, krstiteľnica (1763), obraz Panny Márie zo 17. storočia, večné svetlo a svietniky z obdobia roku 1763. [25]

Súčasný stav pamiatky

Tak ako aj niektoré pamiatky, aj táto by si vyžiadala externé úpravy budovy kostola a schodišťa ku kostolu. To však neprekáža tomu aby sa v ňom konali bohoslužby.



Obrázok 27 Kostol sv. Martina (vlastná fotografia 2012)

3.1.3 Tretia oblasť – Jasenica, Papradno, Dolný Lieskov, Horný Lieskov, Dolná Mariková, Bodiná, Hatné

3.1.3.1 Jasenica

Jasenica vznikla v roku 1924 spojením Veľkej a Malej Jasenice. Jasenica leží pri rieke Váh v podhorí Javorníkov. Ľudia mali základy a venovali sa poľnohospodárskej oblasti, ktorú aj využívali na zdroj obživy. Okrem toho, niektorí obyvatelia museli za prácou dochádzať do zahraničia na sezónne práce (Nemecko, Čechy, Rakúsko). [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 15 Národné kultúrne pamiatky v Jasenici

Národné kultúrne pamiatky				
<i>Mesto/Obec</i>	<i>Unifikovaný názov NKP</i>	<i>Unifikovaný názov pamiatkového objektu</i>	<i>Blížšie určenie pamiatkového objektu</i>	<i>Zaužívaný názov pamiatkového objektu</i>
Jasenica	KAŠTIEL	KAŠTIEL		kaštieľ Szunyoghovcov
Jasenica	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv.Michala	

Kaštieľ Szunyoghovcov



Obrázok 28 Kaštieľ Szunyoghovcov (vlastná fotografia 2012)

Pôvodne renesančná stavba z roku 1618, na ktorom prebehla úprava v 19. a 20. storočí. Dvojpodlažná budova s dvojtraktovou dispozíciou s ústredným dvojramenným schodišťom. Interiér je obohatený o renesančné klenby, na poschodí sú trámové stropy, čiastočne zbarokizovaná fasáda a kované dvere zo 17. storočia. [29]

Súčasný stav pamiatky

Kaštieľ je v dobrom stave a momentálne je v súkromnom vlastníctve ale o zanedbávaní starostlivosti pri tejto pamiatke nie je možné hovoriť. Vlastník sa o pamiatku stará poctivo a udržiava ju na dobrej úrovni. Majiteľ v kaštieli zriadil miestnosti a priestory, v ktoré je možné si prenajať a využiť služby, ktoré ponúka (konferencie a obchodné stretnutia, rodinné oslavy, plesy, svadby, svadobný apartmán, ubytovanie, stravovanie).

Kostol sv. Michala



Obrázok 29 Kostol sv. Michala (vlastná fotografia 2012)

Neskoro baroková stavba z roku 1781, ktorá je postavená na pôvodnom mieste starého kostola z 13. storočia, v roku 1945 bola realizovaná jeho obnova. Stavba je jednodňová s predstavanou vežou a klenbami. Fasáda kostola je v barokovom štýle, nachádza sa tu

bočný oltár z 18. storočia, obraz zvestovania Panne Márií z 18. storočia, kazateľnica a krstiteľnica tiež z 18. storočia. [29]

Súčasný stav pamiatky

Kostol je tiež v dobrom stave, ktorý je doplnený príjemným exteriérom okolo kostola.

3.1.3.2 Papradno

Nachádza sa v podhorskej oblasti Javorníkov. Reliéf okolia je kopcovitý a hornato členitý, ktorý tvoria doliny a úbočia. Obyvatelia sa tu osídľovali v 14. storočí. Písomná zmienka o obci bola v roku 1525. Oblasť Papradno sa dostala do povedomia kvôli výšivkárstvu, tkaním plátna a súkna, šitím odevných súčastí a krpcov. O niečo neskôr v 20. storočí sa rozšírila výroba okrúhlych hliníkových a perleťových spôn do vlasov spínadiel na oplecká a do polovice 20. storočia sa vyrábali bezdierkové hranolové píšťalky a dlhé pastierske trúby. V súčasnosti sa v obci rozvíja agroturistika a od roku 2003 spolupracuje s mestom Karolína z Českej republiky. Obec sa postupom času rozvíjala a vybudovali sa rôzne inštitúcie ako kultúrny dom, kino, knižnica, materská a základná škola, zdravotné stredisko, to však stratilo svoju funkciu a v roku 1997 po rekonštrukcii slúži ako domov dôchodcov. [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 16 Národné kultúrne pamiatky v Papradne

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Papradno	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv. Ondreja	
Papradno	DOM ĽUDOVÝ	DOM ĽUDOVÝ	zrubový	

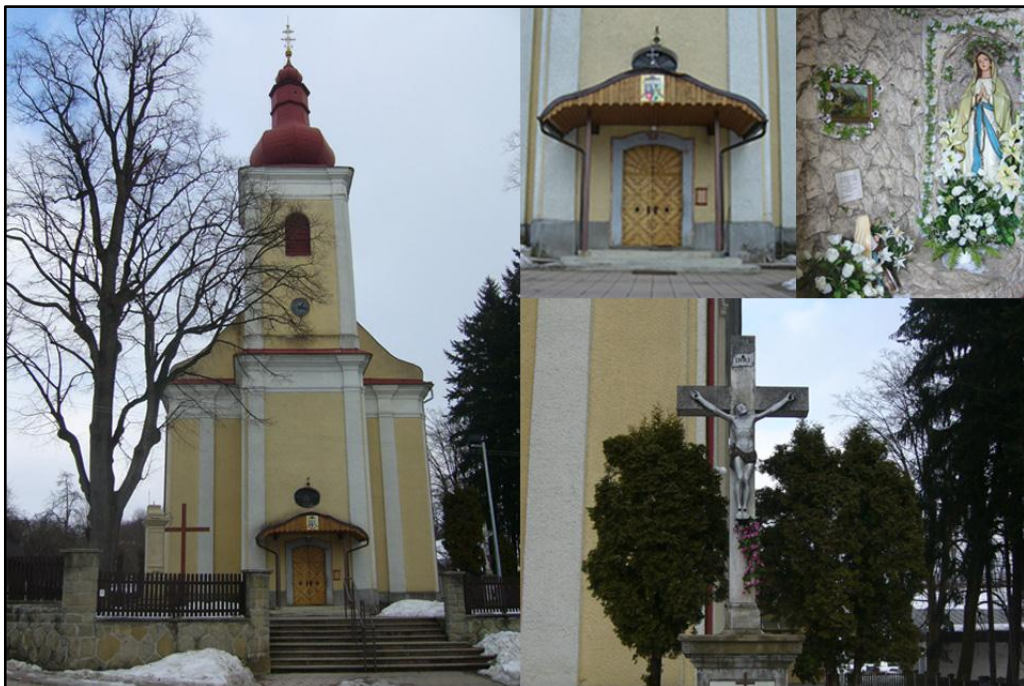
Kostol sv. Ondreja

V obci bol postavený a zasvätený sv. Ondrejovi kostol z roku 1700. Na fare pôsobil v roku 1773 františkán Hugolín Gavlovič. V kostole bol nainštalovaný v roku 1950 organ, ktorý si nesie prívlastok štvrtý najmohutnejší na Slovensku. [23]

Okrem hlavného oltára sa tu nachádza bočný oltár Panny Márie (s novodobou ústrednou plastikou) a bočný oltár sv. Jozefa (z 18. storočia), kamenná krstiteľnica a kazateľnica (18. storočie). [25]

Súčasný stav pamiatky

Stavba kostola je v dobrom stave, ale vyžadoval by si zopár úprav na vonkajších stenách kostola.



Obrázok 30 Kostol sv. Ondreja (vlastná fotografia 2012)

Ludový dom

Niektoré stavby domov v obci vytvárajú architektonický celok. Dom je zrubový na kamennom múre s pavlačou v priečelí. Niektoré domy mali za domom sýpku s komorou a vo výške pavlače, kde bol možný prístup z dvora pomocou rebríka. [25]

Súčasný stav pamiatky

Tento pamiatkový objekt je v súkromnom vlastníctve, o pamiatku je dobre postarané lenže dom je obývaný majiteľkou a tým pádom sa zachovala iba zrenomovaná stavba pamiatky.



Obrázok 31 Dom ľudový, zrubový (vlastná fotografia 2012)

3.1.3.3 Dolný Lieskov

Spomínala už v roku 1327. Ľudia sa živili poľnohospodárstvom a ovocinárstvom. V Dolnom Lieskove sa nachádza kaštieľ, ktorý bol v minulosti súčasťou dolnolieskovského veľkostatku. K obci boli pričlenené dedinky Slopná, Horný Lieskov, Trstie, ale jedinou pridruženou dedinkou bolo iba Trstie, pretože v roku 1993 sa Horný Lieskov a Slopná oddelili. V oblasti Pružinskej dediny a Trstie sa nachádza prameň, ktorý je momentálne používaný na prípravu nealkoholického nápoja s príchutami a dojčenskú vodu. [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 17 Národné kultúrne pamiatky v Dolnom Lieskove

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Dolný Lieskov	KOSTOL	KOSTOL	r.k. Anjelov strážcov	
Dolný Lieskov	KAŠTIEĽ S AREÁLOM	KAŠTIEĽ		
Dolný Lieskov	KAŠTIEĽ S AREÁLOM	PARK		

Kostol Anjelov strážcov

Postavený v roku 1754, ktorý bol zasvätený svätým Anjelom strážcom. Interiér je ladený do barokového štýlu. [23]

Jednoloďová stavba so segmentovým uzáverom, s predstavanou vežou, interiér zobia štukové obrazce, baroková fasáda, polkruhovo zakončené okná, oltáre, krstiteľnica, kazateľnica z druhej polovice 18. storočia, svietniky z 18. storočia, rokokové večné svetlo, rokokový orgán (18. storočie). [29]

Súčasný stav pamiatky

Stav kultúrnej pamiatky je zanedbaný, stav pamiatky hovorí sám za seba. Boli by potrebné zásahy na opravu poškodených častí stavby.



Obrázok 32 Kostol Anjelov strážcov (vlastná fotografia 2012)

Kaštieľ s areálom

Vyznačuje sa zaujímavou architektúrou, pochádza zo 17. storočia, tiež bol niekoľko krát upravovaný a prestavaný v historizujúcom nizozemsko-francúzskom baroku. Okolie kaštieľa dopĺňa anglický park. [23]

Neskôr bola realizovaná prístavba dvojpodlažnej obdĺžnikovej stavby s valenými a krížovými klenbami. [29]

Súčasný stav pamiatky

V kaštieli sa momentálne prevádzkuje dom sociálnej starostlivosti pre mentálne postihnutých dospelých ľudí. Kaštieľ s areálom je v dobrom stave, avšak v parku sa nachádza jazierko s preskleným prístreškom, kde sa nachádzajú veci nežiaduceho charakteru.



Obrázok 33 Kaštieľ v Dolnom Lieskove (vlastná fotografia 2012)

3.1.3.4 Horný Lieskov

Rozprestiera sa v prírode Strážovských vrchov v Pružinskej doline. V dedine sa ľudia venovali poľnohospodárstvu a sušeniu ovocia, keďže malo v tejto oblasti dobré podmienky na jeho dozrievanie. Ovocie ale ľudí neživilo a preto museli za prácou dochádzať do Považskej Bystrice (pešo) alebo do Dubnice cez Moštenec (na bicykli). V tejto oblasti sa tiež nachádza prameň, ktorý dedinčania nazývajú prameň zdravej vody. Názov jej pričlenili z dôvodu uzdravovania ľudí a liečila tiež zrakové problémy. [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 18 Národné kultúrne pamiatky v Hornom Lieskove

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Blížšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Horný Lieskov	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv.Kríža	

Kostol sv. Kríža

Bol postavený skôr ako kostol sv. Anjelov strážcov v Dolnom Lieskove, jeho vznik sa datuje v roku 1723. [23]

Baroková stavba, niekoľko krát upravovaná a obnovovaná. Jednolod'ová stavba s predstavanou vežou, vymaľovanie z roku 1948, hlavný oltár sv. Kríža, architektúra súsošia kalvárie. [29]

Súčasný stav pamiatky

Pamiatka je v zanedbanom stave o čom značí aj poškodenie kultúrnej pamiatky poveternostnými podmienkami.



Obrázok 34 Kostol sv. Kríža (vlastná fotografia 2012)

3.1.3.5 Dolná Mariková

Osídlenie obce prebiehalo v dobe bronzovej, v obci sa nachádzajú 2 hrádky, o jednom sa predvída, že by to mohla byť signalizačná stanica. Prvá písomná zbierka o obci je z roku 1321. Hlavným zdrojom bolo spracovanie dreva a poľnohospodárstvo, to však nestačilo a začiatkom 20. storočia sa obyvatelia museli odsťahovať za prácou do strojárskoho podniku v Považskej Bystrici ale aj do zahraničia. V polovici 20. storočia sa v obci rozšírilo tkanie plátna, vyšívanie, šitie súkenných častí odevov a krpcov, vyrábali sa kovové a perleťové spony na kroje. Do dnešných dní sa podarilo zachovať niektoré ukážky typickej ľudovej architektúry. Obec sa netají ani rozvojom agroturistiky a s okolitými cyklotrasami. V minulosti tu bol zrealizovaný motocyklový šport (1965), dokonca sa tu v roku (1976) konali Majstrovstvá Československej socialistickej republiky a v rokoch 1758 – 1990 Majstrovstvá Európy. [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 19 Národné kultúrna pamiatky v Dolnej Marikovej

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Dolná Mariková	KOSTOL	KOSTOL	r.k.sv.Petra a Pavla	
Dolná Mariková	SOCHA	SOCHA	Panna Mária-Immaculata	Nepoškvrnená Panna Mária

Kostol sv. Petra a Pavla

Barokový kostol z roku 1758, postavený na pôvodnom mieste starého kostola, menšie úpravy boli realizované v roku 1935. Jednolod'ová stavba s predstavanou zbarokizovanou vežou, sakristia má zaklenuté klenby, hladkú fasádu s polkruhovo zakončenými otvormi. V kostole sa nachádza hlavný oltár sv. Petra a Pavla a kazateľnica z 18. storočia, obrazy, po bokoch sochy anjelov, oltár božského srdca (bočný), krstiteľnica z červeného mramoru, rokokové svietniky z 18. storočia. [29]

Súčasný stav pamiatky

Tak ako aj vo vyššie uvedených prípadoch aj táto kultúrna pamiatka by si vyžiadala zopár úprav: oprava poškodenej omietky a okolia.



Obrázok 35 Kostol sv. Petra a Pavla (vlastná fotografia 2012)

Socha nepoškvrnenej Panny Márie



Obrázok 36 Socha nepoškvrnenej Panny Márie (vlastná fotografia 2012)

Socha je umiestnená vedľa v blízkosti kostola sv. Petra a Pavla. Socha pochádza z barokového obdobia z roku 1759, bola však obnovovaná v roku 1859 a 1950. [29]

Súčasný stav pamiatky

Stav pamiatky je zachovalý a nenachádzajú sa na nej škody značného rozsahu.

3.1.3.6 Bodiná

Obec sa rozprestiera uprostred Súľovsko-prečínskej kotliny a Strážovských vrchoch. Obec bola prvý krát spomínaná v roku 1345. Stred obce je položený vo výške 410 m. n. m. a obklopujú ju zalesnené hrebene. Viedli sa tuhé boje v počas SNP (1944), kedy Nemci vypálili 10 domov. [23]

Pamiatkové objekty:

Tabuľka 20 Národné kultúrne pamiatky v Bodinej

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Bodiná	KOSTOL	KOSTOL	r.k.narodenia P.M.	

Kostol narodenia Panny Márie

Kostol s renesančnými základmi z roku 1668, ale v polovici 18. Storočia bol zbarokizovaný.

Súčasný stav pamiatky

Kostol spĺňa svoj účel, na ktorý bol určený, avšak exteriér kostola by si vyžiadal zopár úprav na stenách a prízemných častiach kostola.



Obrázok 37 Kostol narodenia Panny Márie (vlastná fotografia 2012)

3.1.3.7 Hatné

Obec lokalizovaná v Pojavorínskej brádzke. Hatné bolo spomínané od roku 1321 v listine kráľa Karola Róberta. Obyvatelia preferovali ako odvetvie poľnohospodárstvo, ale ako aj v iných oblastiach, aj títo museli dochádzať za prácou a to do Považskej Bystrice a Púchova. [23]

Pamiatkové objekty

Tabuľka 21 Národné kultúrne pamiatky v Hatnom

Národné kultúrne pamiatky				
Mesto/Obec	Unifikovaný názov NKP	Unifikovaný názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie pamiatkového objektu	Zaužívaný názov pamiatkového objektu
Hatné	HRÁDOK	HRÁDOK	neskúmané	Hatné

Hrádok

Hrádok je situovaný po oboch stranách Maríkovského potoka. Stavba zasahuje hlboko do histórie ešte pred spomenutím prvej zmienky o obci. Osud oboch hrádok zavŕšil kameňolom, ktorý jeden z objektov úplne zničil a druhý značne narušil. Hrádky sú vyhlásené za archeologické lokality. V obci sa rozšírili reči o spojení týchto dvoch

objektov mostom, čo však nie je pravda z hľadiska odporujúcich nálezov, ktoré hovoria o nesúladnom osídlení oboch hrádkov naraz. Z tohto dôvodu je spojenie hradov nepravdepodobné. [30]

Súčasný stav pamiatky

V súčasnosti objekty hrádku pripomínajú skôr skalnaté útvary a nie pozostatky hrádku. Pamiatka je v dezolátnom stave a nie je zrejmé ako kedysi pamätný objekt vyzeral.



Obrázok 38 Hrádok Hatné (vlastná fotografia 2012)

4 SÚČASNÝ STAV PAMIATOK V OKOLÍ MESTA POVAŽSKÁ BYSTRICA

Vizuálne znázornenie aktuálneho stavu kultúrnych pamiatok v meste Považská Bystrica a jej okolí ukazuje, že väčšina pamiatok sa nachádza pomerne v dobrom a vo vyhovujúcom stave, avšak ako môžeme vidieť, grafy uvádzajú aj pamiatky, ktoré sa nachádzajú v dezolátnom stave, pamiatky, ktorá sú momentálne v obnove. Z grafov môžeme vyčítať jednotlivé kategórie stavov kultúrnych pamiatok, do ktorých sa jednotlivé kultúrne dedičstvo zaraďuje na základe stavebnotechnického stavu daného kultúrneho objektu.

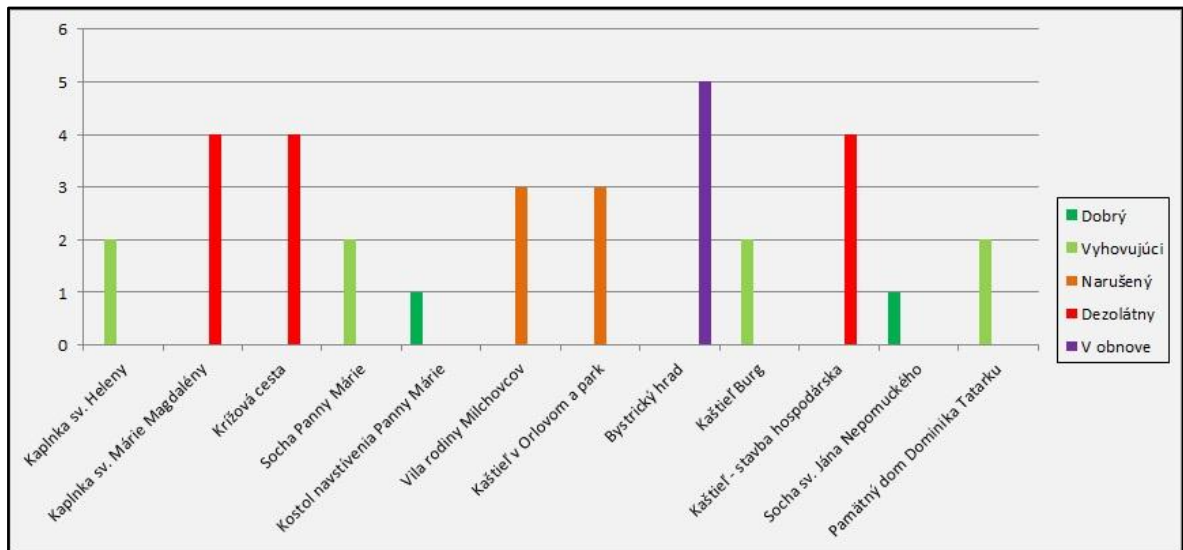
Druhy stavov kultúrnych pamiatok:

- dobrý stav,
- vyhovujúci stav,
- narušený stav,
- dezolátny stav,
- v obnove.

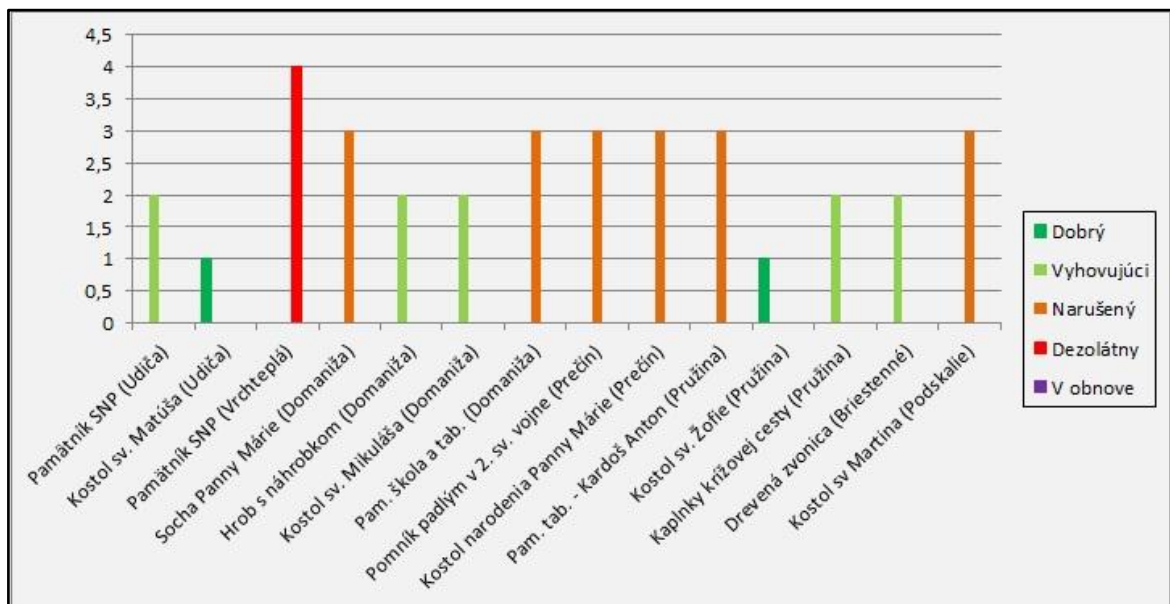
V nasledujúcich grafoch som zobrazila súčasný stav jednotlivých kultúrnych pamiatok v okolí mesta Považská Bystrica. Jednotlivé pamiatky sú farebne rozlíšené podľa príslušného stavu, v ktorom sa nachádzajú:

- ❖ dobrý stav – zelená farba,
- ❖ vyhovujúci stav – slabo-zelená farba,
- ❖ narušený stav – oranžovo-hnedá farba,
- ❖ dezolátny stav – červená farba,
- ❖ v obnove – fialová farba.

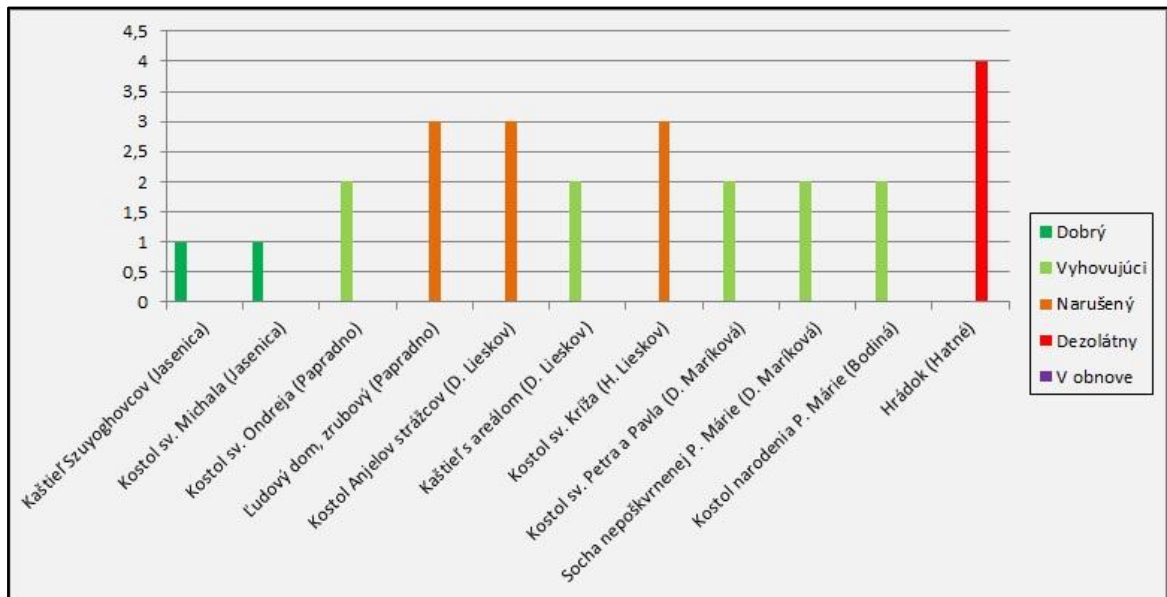
Graf 1 Súčasný stav pamiatok v Považskej Bystrici, Orlovom, Považskom Podhradí, Považskej Teplej, Plevniku-Drienovom (vlastné spracovanie 2012)



Graf 2 Súčasný stav pamiatok v Udiči, Vrchteplej, Domaníži, Prečine, Pružine, Bristennom, Podskalí. (vlastné spracovanie 2012)



Graf 3 Súčasný stav pamiatok v Jasenici, Papradne, Dolnom Lieskove, Hornom Lieskove, Dolnej Maríkovej, Bodinej, Hatnom. (vlastné spracovanie 2012)



5 ANALÝZA RIZÍK OHROZUJÚCE KULTÚRNE PAMIATKY

Kultúrne pamiatky sú vystavované denne rizikám, ktoré ich môžu ohrozovať. Týchto rizík je veľa, avšak pokúsila som sa ich vytriediť do skupín a pomenovať ich a priradiť im možnosti, ako im predchádzať alebo eliminovať ich negatívne pôsobenie.

5.1 Ohrozujúce faktory

Nepriaznivé vplyvy pôsobiace na kultúrne dedičstvo môžeme rozdeliť do viacerých skupín. Každý skupina vplýva na stav pamiatky rôznym spôsobom.

Finančné riziká

Financovanie kultúrnej pamiatky na vlastné náklady je veľmi zložitá a ťažká záležitosť. Je veľa prípadov, kedy sa kultúrna pamiatka odkúpi do súkromného vlastníctva a časom schátra. Práve tento efekt spôsobuje nedostatok finančného zabezpečenia. Na druhej strane, je rozdiel, ak sa o odkúpenú kultúrnu pamiatku súkromný vlastník stará a zveľaďuje ju. Ako príklad môžeme uviesť 2 kaštiele v okolí mesta Považská Bystrica: kaštieľ v Jasenici a kaštieľ v Považskom Podhradí. Zatiaľ čo kaštieľ v Považskom podhradí je v dezolátnom stave, ako sme mohli vidieť aj na fotkách a v zostavenom grafe, kaštieľ v Jasenici je zveľaďovaný súkromným vlastníkom. Vykonávajú sa v ňom rôzne spoločenské akcie (svadby, konferencie, rodinné oslavy, ...) a tým pádom kaštieľ súkromnému vlastníkovi prosperuje a prináša zisk.

Riešenie nedostatku financií je možné viacerými cestami, ako sú napríklad možnosti využitia pomoci od štátu, štrukturálnych fondov, nadácií a fondov, možnosť využitia dotácií z rozpočtu samosprávnych krajov, využitie programu Európskej únie – Kultúra.

Poveternostné podmienky

Medzi prírodné riziká zaraďujeme poveternostné podmienky počasia. Plynutím času a ročných období je spôsobená architektonická škoda alebo škoda odzrkadlená na externej časti pamiatky. Môže ísť o poškodenie vonkajšej architektúry budovy, predmetu, sochy, ... atď. Poškodením vonkajšej architektúry môže byť vytvorená pleseň na stenách, vyblednutie alebo zffakatenie stien, plôch alebo striech.

Na zabránenie alebo ako preventívne opatrenie by sme mohli zaradiť priebežnú starostlivosť a kontrolu stavu pamiatok. V prípade spozorovania menších škôd je možné

uskutočnenie skoršieho zásahu a vykonania potrebnej opravy. V prípadoch, kedy nie je vykonávaná preventívna kontrola a starostlivosť o kultúrnu pamiatku, môže dôjsť k narušeniu stavby väčších rozmerov, čo predstavuje aj väčšie náklady a vynaložené úsilie na ošetrovanie pamiatky.

Nežiaduce zásahy ľudským faktorom

Človek je nevyspytateľný tvor a nevieme, kedy ho čo napadne. Podobným štýlom sa môže prejaviť aj negatívna stránka človeka na pôsobenie vecí okolo neho. Kultúrne dedičstvo môže byť ľudským faktorom ohrozený kedykoľvek a aj takpovediac kdekoľvek. V súčasnosti je každému známe, že negatívnym zásahom ľudskej ruky môže byť napríklad vykrádanie a páchaný vandalizmus na kultúrnom dedičstve. Tieto prípady môžeme zaradiť medzi násilné poškodenia kultúrnych pamiatok.

Poznáme ale aj nenásilné poškodenia pamiatok ľudským faktorom, a to je nedbanlivosť. Vlastník pamiatky sa o ňu prestane aktívne zaujímať a starať sa o ňu - výsledkom je postupné chátranie kultúrneho dedičstva. Alebo na druhej strane vlastník sa o kultúrnu pamiatku stará, renovuje ju za účelom modernizácie a čiastočne zmení pôvodnú stavbu pamiatky, príkladom môže byť na mieste pôvodných schodov (rokokových, barokových, neoklasických, ...) vybudovaný výťah.

Istú mieru rizika môže predstavovať aj odkúpenie kultúrnej pamiatky od štátu fyzickou alebo právnickou osobou. Týmto procesom sa stáva vlastníkom pamiatky a je povinný sa o ňu starať a vykonávať potrebné záležitosti súvisiace s údržbou kultúrnej pamiatky.

V tomto prípade by minimalizácia rizika mohla byť v prípade vandalizmu a vykrádačstva úspešne riešená prostredníctvom technicko-ochranného zariadenia (kamerové systémy, poplašné zariadenia, ohradenie pamiatky, ...).

Riziko vzniku mimoriadnej udalosti a vzniku krízového stavu

Príroda je neovládateľná, môžeme povedať, že: „keď sa rozhodne, koná“. Možné riziká, ktoré by sa mohli v danej oblasti vyskytnúť sú povodne, požiare, zosuvy pôdy.

V prípade ohrozenia kultúrneho dedičstva je vydaný dokument Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky Metodický pokyn Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na ochranu národných kultúrnych pamiatok v krízových situáciách (Bratislava, 2008), v ktorom sú uvedené jednotlivé práva a povinnosti fyzických a právnických osôb

podieľania sa na ochrane kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky v období krízovej situácie.

5.2 Analýza ohrozenia kultúrnych pamiatok

V tabuľke sú ohodnotené riziká, ktoré ohrozujú kultúrne pamiatky, príslušným číslom, ktoré predstavuje riziko pravdepodobnosti nebezpečia. Čísla boli priradované na základe pravdepodobnosti závažnosti ohrozenia:

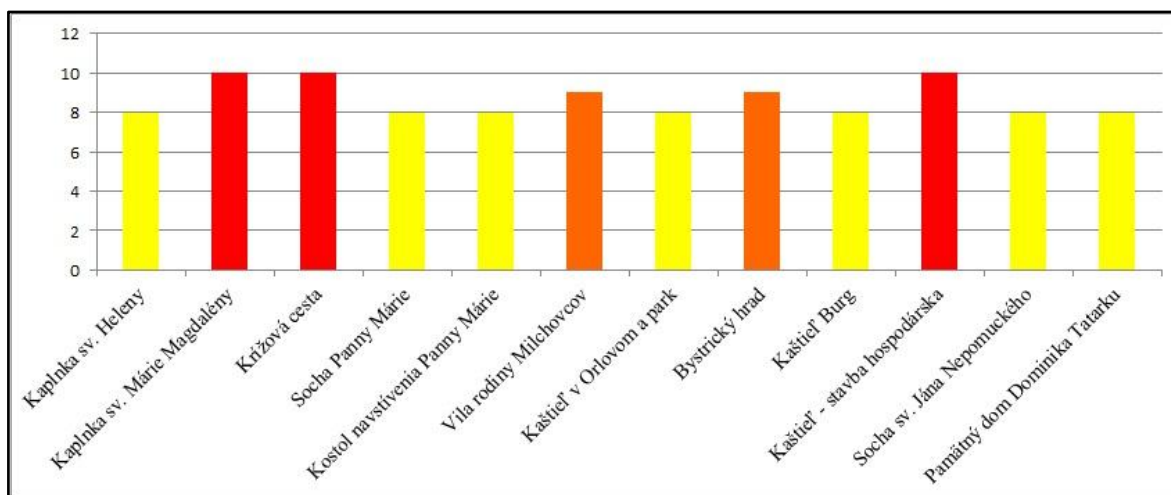
- ❖ 1 – malé riziko pravdepodobnosti,
- ❖ 2 – stredné riziko pravdepodobnosti,
- ❖ 3 – vysoké riziko pravdepodobnosti.

Ohrozenie kultúrnych pamiatok v prvej oblasti

Tabuľka 22 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Považskej Bystrici, Orlovom, Považskom Podhradí, Považskej Teplej, Plevníku-Drienovom. (vlastné spracovanie 2012)

Kultúrne pamiatky	Finančné riziká	Poveternostné podmienky	Nežiadúce zásahy ľudským faktorom	Vznik MU a KS	Výsledok
Kaplnka sv. Heleny	2	3	2	1	8
Kaplnka sv. Márie Magdalény	3	3	3	1	10
Križová cesta	3	3	3	1	10
Socha Panny Márie	2	3	2	1	8
Kostol navštívenia Panny Márie	2	3	2	1	8
Vila rodiny Milchovcov	2	3	2	2	9
Kaštieľ v Orlovom a park	2	3	2	1	8
Bystrický hrad	3	3	2	1	9
Kaštieľ Burg	2	3	2	1	8
Kaštieľ - stavba hospodárska	3	3	2	2	10
Socha sv. Jána Nepomuckého	2	2	2	2	8
Pamätný dom Dominika Tatarku	2	3	1	2	8

Graf 4 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Považskej Bystrici, Orlovom, Považskom Podhradí, Považskej Teplej, Plevníku-Drienovom. (vlastné spracovanie 2012)

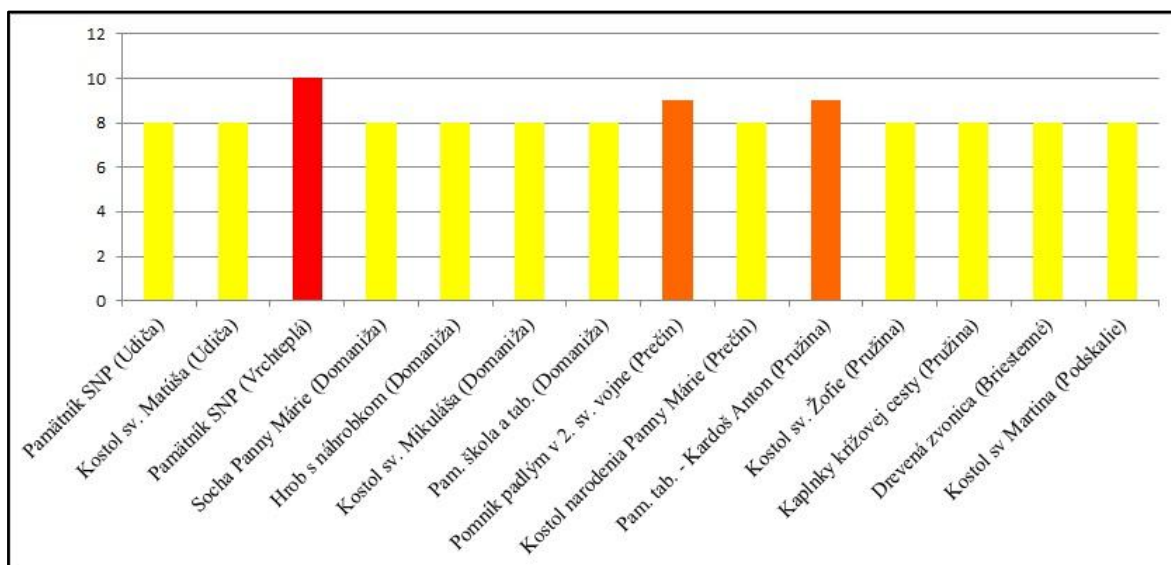


Ohrozenie kultúrnych pamiatok v druhej oblasti

Tabuľka 23 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Udiči, Vrchteplí, Domaniži, Prečine, Pružine, Bristennom, Podskalí. (vlastné spracovanie 2012)

Kultúrne pamiatky	Finančné riziká	Poveternostné podmienky	Nežiadúce zásahy ľudským faktorom	Vznik MU a KS	Výsledok
Pamätník SNP (Udiča)	2	3	2	1	8
Kostol sv. Matúša (Udiča)	2	3	2	1	8
Pamätník SNP (Vrchteplá)	3	3	3	1	10
Socha Panny Márie (Domaniža)	2	3	2	1	8
Hrob s náhrobkom (Domaniža)	2	3	2	1	8
Kostol sv. Mikuláša (Domaniža)	2	3	2	1	8
Pam. škola a tab. (Domaniža)	2	3	2	1	8
Pomník padlým v 2. sv. vojne (Prečín)	3	3	2	1	9
Kostol narodenia Panny Márie (Prečín)	2	3	2	1	8
Pam. tab. - Kardoš Anton (Pružina)	2	3	3	1	9
Kostol sv. Žofie (Pružina)	2	3	2	1	8
Kaplnky križovej cesty (Pružina)	2	3	2	1	8
Drevená zvonica (Bristenné)	2	3	2	1	8
Kostol sv. Martina (Podskalí)	2	3	2	1	8

Graf 5 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Udiči, Vrchteplej, Domaníži, Prečine, Pružine, Briestennom, Podskalí.. (vlastné spracovanie 2012)

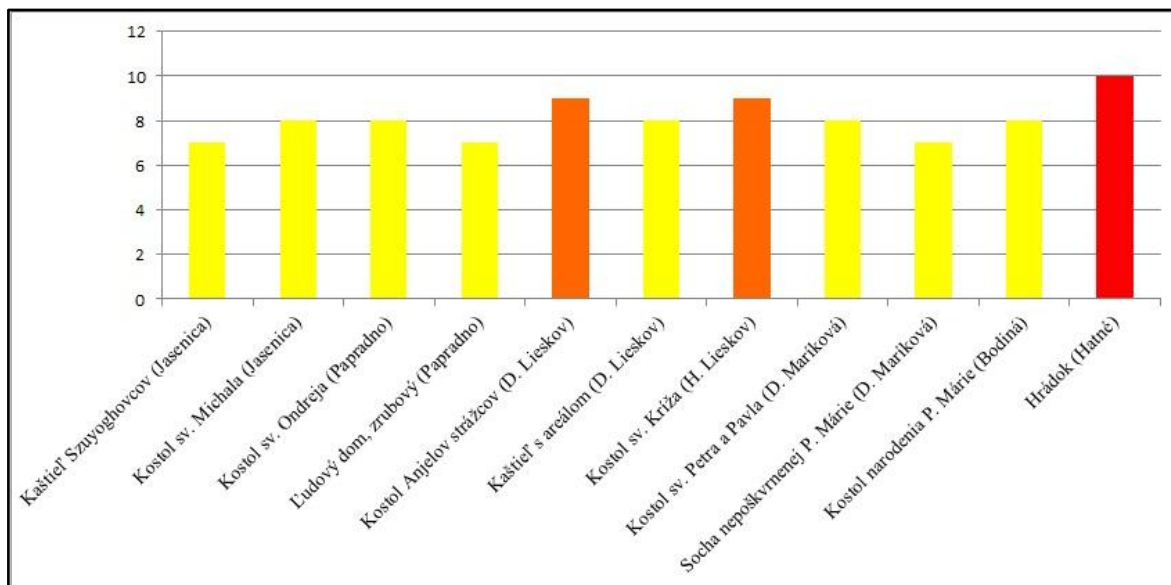


Ohrozenie kultúrnych pamiatok v tretej oblasti

Tabuľka 24 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Jasenici, Papradne, Dolnom Lieskove, Hornom Lieskove, Dolnej Marikovej, Bodinej, Hatnom. (vlastné spracovanie 2012)

Kultúrne pamiatky	Finančné riziká	Poveternostné podmienky	Nežiadúce zásahy ľudským faktorom	Vznik MU a KS	Výsledok
Kaštieľ Szuyoghovcov (Jasenica)	1	3	2	1	7
Kostol sv. Michala (Jasenica)	2	3	2	1	8
Kostol sv. Ondreja (Papradno)	2	3	2	1	8
Ľudový dom, zrubový (Papradno)	1	3	2	1	7
Kostol Anjelov strážcov (D. Lieskov)	3	3	2	1	9
Kaštieľ s areálom (D. Lieskov)	2	3	2	1	8
Kostol sv. Kríža (H. Lieskov)	3	3	2	1	9
Kostol sv. Petra a Pavla (D. Mariková)	2	3	2	1	8
Socha nepoškvrnenej P. Márie (D. Mariková)	2	2	2	1	7
Kostol narodenia P. Márie (Bodiná)	2	3	2	1	8
Hrádok (Hatné)	3	3	3	1	10

Graf 6 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Jasenici, Papradne, Dolnom Lieskove, Hornom Lieskove, Dolnej Marikovej, Bodinej, Hatnom (vlastné spracovanie 2012)



Vo vyššie uvedených grafoch môžeme vidieť ohrozenosť jednotlivých kultúrnych pamiatok rizikami, ktoré na ne vplyvajú. Vidíme znázornené hodnoty, ktoré prislúchajú jednotlivým kultúrnym pamiatkam. Na základe získaných údajov sú vytvorené grafy, v ktorých sa dané hodnoty patriace pamiatkam farebne líšia podľa rizika pravdepodobnosti ohrozenia.

Z grafom môžeme vyčítať pravdepodobnosť vzniku a rizika pravdepodobnosti. Žltou farbou sú vyznačené pamiatky u ktorých, môžeme predpokladať nízke riziko pravdepodobnosti ohrozenia, oranžová farba patrí pamiatkam, ktoré sú v strednej hranici pravdepodobnosti ohrozenia. Z tohto je zrejmé, že červená farba znázorňuje vysoké riziko pravdepodobnosti ohrozenia.

Medzi pamiatky, ktorým hrozí stredné riziko pravdepodobnosti:

- Vila rodiny Milchovcov – Považská Bystrica,
- Bystrický hrad – Považská Bystrica,
- Pomník padlým v 2. Sv. vojne – Pružina,
- Pamätná tabuľa starostu mesta Kardoša Antona – Pružina,
- Kostol Anjelov strážcov – Dolný Lieskov,
- Kostol sv. Kríža – Horný Lieskov.

Medzi pamiatky, ktorým hrozí vysoké riziko pravdepodobnosti:

- Kaplnka sv. Márie Magdalény a križová cesta na Kalvárii – Považská Bystrica,
- Kaštieľ pod hradom (stavba hospodárska) – Považské Podhradie,
- Pamätník SNP – Vrchteplá,
- Hrádok – Hatné.

ZÁVER

V mojej práci som sa zaoberala problematikou ochrany kultúrnych pamiatok na Slovensku. Využila som poznatky z legislatívy, vedomosti nadobudnuté po osobnom stretnutí s personálom Krajského pamiatkového úradu v Trenčíne a mestského úradu v Považskej Bystrici.

Predmetom práce bolo zistenie súčasného stavu pamiatok v meste Považská Bystrica a jej okolí, čo sa uskutočnilo prieskumom jednotlivých miest.

V neposlednom rade som sa venovala aj analýze možných rizík ohrozujúce kultúrnu pamiatku, ktoré sú uvedené v práci a graficky sa mi podarilo zvýrazniť najviac ohrozené kultúrne pamiatky v meste Považská Bystrica a jej okolí. Aj keď všetky riziká, ktoré hrozia kultúrnym pamiatkam sú dôležité, podľa môjho názoru najovplyvňujúcejším faktorom vplyvujúcim na pamiatku sú financie. Už len z toho dôvodu, že ochrana a starostlivosť o kultúrnu pamiatku nie je jednoduchá záležitosť, čo sa týka finančnej stránky zabezpečenia vlastníka pamiatky. V dnešnej dobe je po financiách veľký dopyt, ktorý má neustále zvyšujúcu tendenciu. Pokiaľ má vlastník finančné zabezpečenie, tak aj kultúrna pamiatka má uskutočnenú požadovanú starostlivosť a je v dobrom stave. V práci sú spomenuté aj iné riziká alebo ohrozenia, ktoré majú vplyv na kultúrnu pamiatku, ale myslím si že nedostatok financií najviac ovplyvňujú stav pamiatky už len z toho dôvodu, že ak vlastník má dostatočné finančné zabezpečenie, má financie na opravy a poškodenia spôsobené vplyvom rizikových faktorov.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- [5] SLOVENSKO. MINISTERSTVO KULTÚRY. Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu. *Culture.gov.sk* [online]. © 2006 – 2011 [cit. 2012-01-31]. Dostupný z: <http://www.culture.gov.sk/ministerstvo/legislatva2/prvne-predpisy-v-oblasti-kultry/zkony/49/2002>
- [23] SÜLE, Ing. Peter a Peter ml. Süle. *Knižnica príručiek Slovenska: Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. Lučenec: vydavateľstvo PS-line, spol. s. r. o. 2005. ISBN 80-969388-8-6
- [24] KOLEKTÍV AUTOROV. *Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody: Súpis pamiatok na Slovensku, zväzok prvý A-J*. Bratislava: Obzor 1967.
- [25] KOLEKTÍV AUTOROV. *Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody: Súpis pamiatok na Slovensku, zväzok druhý K-P*. Bratislava: Obzor 1968.
- [26] KOLEKTÍV AUTOROV. *Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody: Súpis pamiatok na Slovensku, zväzok tretí R-Ž*. Bratislava: Obzor 1969.
- [27] DOMANIŽA 730. *Kniha vydaná na znak vďaky všetkým, ktorí po stáročia obec zveľadľovali a šírili jej dobré meno*. 148 strán
- [28] SMATANIKOVA A KOLEKTÍV. PeaDr. Dagmara Smanatíková a kolektív. *Obec Plevník-Drienové*. Plevník- Drienové, obecný úrad: 2004. ISBN 80-969201-3-8

INTERNETOVÉ ZDROJE

[4] SLOVENSKO – KULTÚRNY PROFIL. Ochrana pamiatok v súčasnosti. *Slovakia.culturalprofiles.net* [online] © 2010 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=-12710>

[6] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo – Priority. *Culture.gov.sk* [online]. © 2006-2011 [cit.2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatok/priority>

[7] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo – Právne predpisy v oblasti ochrany pamiatok. *Culture.gov.sk* [online]. © 2006-2001 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatok/legislatva/zkony>

[8] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo – Medzinárodné dohovory. *Culture.gov.sk* [online]. © 2006-2001 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatok/legislatva/medzinrodn-dohovory>

[9] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo – Financovanie obnovy a reštaurovania národných kultúrnych pamiatok. *Culture.gov.sk* [online]. © 2006-2001 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatok/financovanie-pamiatok>

[10] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo – Pôsobnosť Pamiatkovej inšpekcie na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. *Culture.gov.sk* [online]. © 2006-2001 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatok/pamiatkov-inpekcia-pi>

[11] PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Domov. O nás. *Pamiatky.sk* [online]. © 2006-2007 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/pamiatky/domov/o-nas/>

[12] PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Pamiatkový úrad. Krajské pamiatkové úrady (KPU). *Pamiatky.sk [online]*. © 2006-2007 [cit. 2012-01-30].

Dostupné z : <http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/krajske-pamiatkove-urady/>

[13] PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ochrana pamiatkového fondu. Príručka pre vlastníka pamiatky. *Pamiatky.sk [online]*. © 2006-2007 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: [http://www.pamiatky.sk/pamiatky/ochrana-pamiatkoveho-fondu/prirucka-pre-vlastnika-pamiatky#Co je pamfond](http://www.pamiatky.sk/pamiatky/ochrana-pamiatkoveho-fondu/prirucka-pre-vlastnika-pamiatky#Co%20je%20pamfond)

[14] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo: Poradné orgány. Pamiatková rada: Štatút. *Culture.gov.sk [online]*. © 2006-2011 [cit. 2012-02-01].

Dostupné z: http://www.culture.gov.sk/uploads/ap/9z/ap9zpaCRioPpwePDvRqt9w/pamiatkova_rada_statut.pdf

[15] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo: Poradné orgány. Archeologická rada: Štatút. *Culture.gov.sk. [online]* © 2006-2011 [cit. 2012-02-01].

Dostupné z: http://www.culture.gov.sk/uploads/Cv/bW/CvbWD-UoULJ0zJeHgm0GgQ/archeologicka_rada_statut.pdf

[16] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo. Poradné orgány. Komisia na overovanie odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkového výskumu. *Culture.gov.sk. [online]* © 2006-2011 [cit. 2012-02-01].

Dostupné z: http://www.culture.gov.sk/uploads/QZ/x-/QZx-ORhRqXNCpG6Q6T5VCw/Komisia-overovania-OOS-_pam_vskum_rockovaci_poriadok.pdf

[17] MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne dedičstvo. Poradné orgány. Komisia na koordináciu úloh ochrany lokalít svetového kultúrneho dedičstva. *Culture.gov.sk. [online]* © 2006-2011 [cit. 2012-02-01]

Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatok/poradne-organy/komisia-na-koordinaciu>

[18] POVAŽSKÁ BYSTRICA. Informácie o meste. Základné informácie. *Povazska-bystrica.sk*. [online]. © 2010 [cit. 2012-02-08].

Dostupné z: http://www.povazska-bystrica.sk/vitajte-na-strankach-mesta-povazska-bystrica.phtml?id_menu=2189&limited_level=1&stop_menu=2188

[19] PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Pamiatkový úrad. Evidencia kultúrnych pamiatok na Slovensku. *Pamiatky.sk* [online]. © 2006-2007 [cit. 2012-02-08].

Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/evidencia-kulturnych-pamiatok-na-slovensku/>

[20] POVAŽSKÁ BYSTRICA. Mesto a okolie. Zaujímavé lokality. *Povazska-bystrica.sk*. [online]. © 2010 [cit. 2012-02-14].

Dostupné z: http://www.povazska-bystrica.sk/vitajte-na-strankach-mesta-povazska-bystrica.phtml?id_menu=21416&limited_level=1&stop_menu=21416

[21] PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Pamiatkový úrad. Technický stav a vlastnicke formy pamiatok. *Pamiatky.sk* [online]. © 2006-2007 [cit. 2012-02-15].

Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/evidencia-kulturnych-pamiatok-na-slovensku/technicky-stav-a-vlastnicke-formy-pamiatok/>

[22] PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Príručka pre vlastníka pamiatky. Kde je možné získať doplňujúce finančné prostriedky na obnovu kultúrnych pamiatok?. *Pamiatky.sk* [online]. © 2006-2007 [cit. 2012-01-31].

Dostupné z: http://www.pamiatky.sk/pamiatky/ochrana-pamiatkoveho-fondu/prirucka-pre-vlastnika-pamiatky#finacna_pomoc

[29] ŽILINSKÁ GALÉRIA. Kaštieľ Szuyoghovcov. *Zilina-gallery.sk*. [online]. © 2010 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://zilina-gallery.sk/picture.php?/18721/category/1746/>

[30] OBEC HATNÉ. História. *Obechatne.szm.com*. [online]. © 2009 [cit. 2012-04-23].

Dostupné z: <http://www.obechatne.szm.com/historia.html>

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

MK SR Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

PU Pamiatkový úrad.

KPU Krajský pamiatkový úrad

SNP Slovenské národné povstanie

NR SR Národná rada Slovenskej republiky

ZOZNAM OBRÁZKOV

<i>Obrázok 1 Územná pôsobnosť Krajských pamiatkových úradov [12]</i>	20
<i>Obrázok 2 Mapa s vyznačením počtu pamiatkových objektov [19]</i>	22
<i>Obrázok 3 Kaplnka sv. Heleny na sídlisku Rozkvet (vlastná fotografia 2012)</i>	30
<i>Obrázok 4 Kaplnka sv. Márie Magdalény a zastavenia krížovej cesty na kalvárii</i>	31
<i>Obrázok 5 Socha Panny Márie (vlastná fotografia 2012)</i>	31
<i>Obrázok 6 Rímsko–katolícky kostol navštívenia Panny Márie</i>	32
<i>Obrázok 7 Vila rodiny Milchovcov (vlastná fotografia 2012)</i>	33
<i>Obrázok 8 Balassovský kaštieľ v Orlovom (vlastná fotografia 2012)</i>	35
<i>Obrázok 9 Bystrický hrad (vlastná fotografia 2012)</i>	36
<i>Obrázok 10 Kaštieľ pod hradom (vlastná fotografia 2012)</i>	37
<i>Obrázok 11 Kaštieľ Burg (vlastná fotografia 2012)</i>	38
<i>Obrázok 12 Socha sv. Jána Nepomuckého (vlastná fotografia 2012)</i>	39
<i>Obrázok 13 Pamätný dom Dominika Tatarku (vlastná fotografia 2012)</i>	40
<i>Obrázok 14 Pamätník SNP (vlastná fotografia 2012)</i>	42
<i>Obrázok 15 Kostol sv. Matúša (vlastná fotografia 2012)</i>	43
<i>Obrázok 16 Pamätník SNP (vlastná fotografia 2012)</i>	44
<i>Obrázok 17 Mariánsky stĺp (vlastná fotografia 2012)</i>	46
<i>Obrázok 18 Hrob s náhrobkom – Daniel Jaroslav Borik (vlastná fotografia 2012)</i>	47
<i>Obrázok 19 Kostol sv. Mikuláša (vlastná fotografia 2012)</i>	48
<i>Obrázok 20 Pamätný dom a pamätná. tabuľa (vlastná fotografia 2012)</i>	49
<i>Obrázok 21 Pomník na pamiatku padlým v 2. sv. vojne (vlastná fotografia 2012)</i>	51
<i>Obrázok 22 Kostol narodenia Panny Márie (vlastná fotografia 2012)</i>	52
<i>Obrázok 23 Pamätná tabuľa – Kardoš Anton (vlastná fotografia 2012)</i>	53
<i>Obrázok 24 Kostol sv. Žofie (vlastná fotografia 2012)</i>	54
<i>Obrázok 25 Krížová cesta (vlastná fotografia 2012)</i>	55
<i>Obrázok 26 Drevená zvonica (vlastná fotografia 2012)</i>	56
<i>Obrázok 27 Kostol sv. Martina (vlastná fotografia 2012)</i>	57
<i>Obrázok 28 Kaštieľ Szuyoghovcov (vlastná fotografia 2012)</i>	58
<i>Obrázok 29 Kostol sv. Michala (vlastná fotografia 2012)</i>	59
<i>Obrázok 30 Kostol sv. Ondreja (vlastná fotografia 2012)</i>	61
<i>Obrázok 31 Dom ľudový, zrubový (vlastná fotografia 2012)</i>	62
<i>Obrázok 32 Kostol Anjelov strážcov (vlastná fotografia 2012)</i>	63

<i>Obrázok 33 Kaštieľ v Dolnom Lieskove (vlastná fotografia 2012)</i>	<i>64</i>
<i>Obrázok 34 Kostol sv. Kríža (vlastná fotografia 2012)</i>	<i>65</i>
<i>Obrázok 35 Kostol sv. Petra a Pavla (vlastná fotografia 2012)</i>	<i>67</i>
<i>Obrázok 36 Socha nepoškvrnenej Panny Márie (vlastná fotografia 2012).....</i>	<i>67</i>
<i>Obrázok 37 Kostol narodenia Panny Márie (vlastná fotografia 2012).....</i>	<i>69</i>
<i>Obrázok 38 Hrádok Hatné (vlastná fotografia 2012)</i>	<i>70</i>

ZOZNAM TABULIEK

<i>Tabuľka 1 Stavebno-technický stav pamiatok v uvedených rokoch na Slovensku [21].....</i>	<i>26</i>
<i>Tabuľka 2 Vlastníctvo pamiatok v uvedených rokoch na Slovensku [21]</i>	<i>26</i>
<i>Tabuľka 3 Národné kultúrne pamiatky v Považskej Bystrici.....</i>	<i>29</i>
<i>Tabuľka 4 Národné kultúrne pamiatky v Orlovom</i>	<i>34</i>
<i>Tabuľka 5 Národné kultúrne pamiatky v Považskom Podhradí</i>	<i>35</i>
<i>Tabuľka 6 Národné kultúrne pamiatky v Považskej Teplej</i>	<i>38</i>
<i>Tabuľka 7 Národné kultúrne pamiatky v Plevníku-Drienovom</i>	<i>40</i>
<i>Tabuľka 8 Národné kultúrne pamiatky v Udiči</i>	<i>42</i>
<i>Tabuľka 9 Národné kultúrne pamiatky vo Vrchteplej.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabuľka 10 Národné kultúrne pamiatky v Domaniži.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabuľka 11 Národné kultúrne pamiatky v Prečine</i>	<i>50</i>
<i>Tabuľka 12 Národné kultúrne pamiatky v Pružine.....</i>	<i>52</i>
<i>Tabuľka 13 Národné kultúrne pamiatky v Briestennom</i>	<i>55</i>
<i>Tabuľka 14 Národné kultúrne pamiatky v Podskalí</i>	<i>56</i>
<i>Tabuľka 15 Národné kultúrne pamiatky v Jasenici</i>	<i>58</i>
<i>Tabuľka 16 Národné kultúrne pamiatky v Papradne</i>	<i>60</i>
<i>Tabuľka 17 Národné kultúrne pamiatky v Dolnom Lieskove</i>	<i>62</i>
<i>Tabuľka 18 Národné kultúrne pamiatky v Hornom Lieskove</i>	<i>65</i>
<i>Tabuľka 19 Národné kultúrna pamiatky v Dolnej Marikovej.....</i>	<i>66</i>
<i>Tabuľka 20 Národné kultúrne pamiatky v Bodinej.....</i>	<i>68</i>
<i>Tabuľka 21 Národné kultúrne pamiatky v Hatnom</i>	<i>69</i>
<i>Tabuľka 22 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Považskej Bystrici, Orlovom, Považskom Podhradí, Považskej Teplej, Plevníku-Drienovom. (vlastné spracovanie 2012)</i>	<i>76</i>
<i>Tabuľka 23 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Udiči, Vrchteplej, Domaniži, Prečine, Pružine, Briestennom, Podskalí. (vlastné spracovanie 2012).....</i>	<i>77</i>
<i>Tabuľka 24 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Jasenici, Papradne, Dolnom Lieskove, Hornom Lieskove, Dolnej Marikovej, Bodinej, Hatnom. (vlastné spracovanie 2012).....</i>	<i>78</i>

ZOZNAM GRAFOV

<i>Graf 1 Súčasný stav pamiatok v Považskej Bystrici, Orlovom, Považskom Podhradí, Považskej Teplej, Plevníku-Drienovom (vlastné spracovanie 2012)</i>	<i>72</i>
<i>Graf 2 Súčasný stav pamiatok v Udiči, Vrchteplej, Domaniži, Prečine,</i>	<i>72</i>
<i>Graf 3 Súčasný stav pamiatok v Jasenici, Papradne, Dolnom Lieskove, Hornom Lieskove, Dolnej Maríkovej, Bodinej, Hatnom. (vlastné spracovanie 2012).....</i>	<i>73</i>
<i>Graf 4 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Považskej Bystrici, Orlovom, Považskom Podhradí, Považskej Teplej, Plevníku-Drienovom. (vlastné spracovanie 2012)</i>	<i>77</i>
<i>Graf 5 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Udiči, Vrchteplej, Domaniži, Prečine, Pružine, Briestennom, Podskalí.. (vlastné spracovanie 2012).....</i>	<i>78</i>
<i>Graf 6 Ohrozenie kultúrnych pamiatok v Jasenici, Papradne, Dolnom Lieskove, Hornom Lieskove, Dolnej Maríkovej, Bodinej, Hatnom (vlastné spracovanie 2012).....</i>	<i>79</i>